

Suvi Tynjälä

Pienryhmätoimintaa varhaiskasvatuksessa

Pienryhmätoiminnan käytännöt varhaiskasvattajien näkökul-
masta

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Lapset ja nuoret

Tekijä: Suvi Tynjälä

Työn nimi: Pienryhmätoimintaa varhaiskasvatuksessa

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 58

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia pienryhmätoimintaa ja sen toteutumista Lapuan varhaiskasvatuksessa. Lapualla on 6 päiväkotia ja 12 ryhmäperhepäivähoitopaikkaa. Vuonna 2011 Lapuan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja päivähoiton strategiaan on lisätty kohta, pienryhmätoiminnan periaatteiden mukaisesta toiminnasta tai muuten pienemmissä ryhmissä toimimisesta varhaiskasvatuksessa. Pienryhmällä tarkoitetaan sitä, että ryhmä jaetaan pienempiin ryhmiin, joissa päivän toiminta tapahtuu. Pienryhmiä voidaan käyttää arjen eri tilanteissa mm. pihalle meno-tilanteissa, askartelutilanteissa ja ruokailutilanteissa. Jokaisella yksiköllä on siis valinnan vapaus miten pienryhmätoimintaa organisoidaan. Mutta voidaanko puhua pienryhmätoiminnasta vain jakamalla lapset pienempiin ryhmiin?

Lisäksi selvitin miten pienryhmämenetelmän käyttöönotto on muotoutunut vuoden 2011 jälkeen ja miten henkilökunta on kokenut muutoksen. Onko toiminta juurrutettu yksikköihin ja miten se näkyy arjessa sekä millaisia kehittämistarpeita pienryhmätoiminnan hyödyntäminen tuottaa. Haastattelin seitsemää varhaiskasvattajaa Lapuan eri päivähoiton yksiköistä, jossa pienryhmätoiminta on otettu käyttöön joko säännöllisesti tai epäsäännöllisesti. Viidessä päivähoiton yksikössä pienryhmätoiminta on säännöllistä tai lähes päivittäistä. Näissä yksiköissä on kuitenkin tilanteita, jolloin pienryhmätoiminta ei toteudu. Näitä ovat yhteiset tapahtumat, joihin kaikki osallistuvat, varhaiskasvattajien sairastumiset ja lomat. Kahdessa yksikössä pienryhmätoiminta on taas säännöllisen epäsäännöllistä, muuttuvien tilanteiden vuoksi. Muuttuvia tilanteita ovat lasten sairastumiset, varhaiskasvattajien sairastumiset, lapset jotka ovat hoidossa vain 10 päivää kuukaudessa tai lomat.

Avainsanat: pienryhmätoiminta, päivähoito, varhaiskasvatus, yksilöllisyys, pienryhmätoiminnan käyttöönotto

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Suvi Tynjälä

Title of thesis: Small group activities in early childhood education

Supervisor(s): Minna Zechner

Year: 2013

Number of pages: 58

Number of appendices: 2

The aim of this thesis was to examine small group activities and their realization in early childhood education in Lapua, where there are 6 day care centers and 12 group family day care places. In 2011, there appeared an additional aspect to early childhood education and child care strategy plan in Lapua, regarding small-group activities or otherwise activities in smaller groups in early childhood education. Small group means that the group is divided into smaller groups where day activities take place. Small groups can be used in various everyday situations for example yard cost situations, crafting situations and dining situations. Each unit has therefore the selection of freedom how to organize small group activities. But can we talk about small-group activities only by dividing the children into smaller groups?

I have also examined how the small-group method is formed after 2011, and how the staff has undergone changes. It was examined whether the method was embedded in operating units, how it is reflected in everyday life, as well as what kind of development needs the utilization of small group activities brings about. I interviewed seven early childhood educators of different day care units in Lapua, where the small group activities have been introduced, either regularly or irregularly. In five day-care units small group activities are used on a regular basis, almost daily. These units are, however, occasions when a small group activity does not occur. These are common events, which all take part, early childhood educators' illness and holidays. In two units small group activities are both regular and irregular, because of changing situations. Changing situations can be children's illnesses, early childhood educators' medical illness, the treatment of children who are only 10 days a month and holidays.

Keywords: small group activities, day care, early childhood education, individuality, the introduction of small group activities

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
JOHDANTO	6
1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	9
1.1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus.....	9
1.2 Tutkimuskysymykset	10
1.3 Asiakirjat tutkimukseni pohjana	11
1.4 Laadullinen tutkimus	13
1.5 Tutkimusaineiston kerääminen	13
1.6 Tutkimuksen luotettavuus	15
1.7 Tutkimuksen eettinen näkökulma.....	17
2 PIENRYHMÄTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT	18
2.1 Ryhmien muodostuminen päivähoitossa.....	18
2.2 Pienryhmätoiminta pedagogiikkana	19
3 PIENRYHMÄTOIMINNAN MAHDOLLISUUDET	22
3.1 Ryhmän muodostus ja niissä tapahtuvaa toimintaa	22
3.2 Yksilöllisyyden huomioiminen ryhmässä	24
3.3 Vuorovaikutustaidot.....	27
4 PIENRYHMÄTOIMINNAN MAHDOLLISTAJAT.....	29
4.1 Oppimiskäsitysten muotoutuminen on uuden menetelmän käyttöönoton edellytyksenä	29
4.2 Esimies, henkilökunta ja organisaatio pienryhmätoiminnan mahdollistajana	30
4.3 Aikaisemmat tutkimukset	32
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	35
5.1 Aineiston analysointi	35
5.2 Pienryhmätoiminnan toteuttaminen ja ryhmien muodostaminen	35
5.3 Pienryhmätoiminnan käyttöönoton haasteet	38
5.4 Pienryhmätoiminnan mahdollistajat.....	42

5.5 Pienryhmätoiminnan suunnittelu	43
5.6 Yksilöllisyyden huomioiminen käytännössä	44
5.7 Vuorovaikutus pienryhmässä	45
5.8 Kehitettävät asiat.....	47
5.9 Terveiset varhaiskasvattajilta	48
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	50
7 POHDINTA	52
LÄHTEET	55
LIITTEET	59

JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe pienryhmätoiminta Lapuan varhaiskasvatuksessa on tutkimus siitä, miten pienryhmätoimintaa toteutetaan seitsemässä Lapuan päivähoidon yksikössä vuonna 2013. Pienryhmätoiminnan idea on siinä, että pieni lapsi ei vielä pysty vastaanottamaan ohjeita ryhmätasolla ja toimimaan suuressa ryhmässä (Kanninen & Sigfrids, 2012, 124). Tämän vuoksi ryhmä jaetaan pienempiin ryhmiin, joissa päivän toiminta tapahtuu. Pienryhmiä voidaan käyttää arjen eri tilanteissa mm. pihalle menotilanteissa, askartelutilanteissa ja ruokailutilanteissa. Pienryhmissä toiminta tapahtuu rauhallisemmin ja kiireettömämmin kuin isossa ryhmässä. Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 31) kysymys kuuluukin, maltaako aikuinen elää tässä hetkessä lasten kanssa, jolloin toiminta olisi kiireetöntä ja rauhallista? Usein mietitään ja tuskaillaan, että pitäisi mennä jo pihalle, joten ajatukset ovat muualla. Lapset elävät vahvasti tässä hetkessä, mitäpä jos aikuinen antaisi lapselle ja myös itselleen enemmän aikaa hetkessä elämiseen, näin tuettaisiin ja mahdollistettaisiin pitkäjänteistä ja kiireetöntä toimintaa.

Yhteiskunnan muuttuessa myös päivähoidon on muututtava ja kehityttävä. Päivähoidon ydintehtävä on lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen takaaminen sekä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja laaja verkostotyö erilaisten ammatillisten tahojen kanssa. Tällaisia tahoja ovat mm. neuvola, toimintaterapia, puheterapia, sairaala, lastensuojelu ja koulu. (Koivunen 2009, 11.) Erilaisten muutosten ja kehityksen myötä puhutaan myös päivähoidon muutoksesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksesta puhuttaessa tavoitteena on hyvinvoiva lapsi ja puhutaan enemmän lapsen kasvamisesta ja kasvattamisesta, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Tällöin kasvattamisessa tähdätään tietoiseen tapaan kasvattaa sekä vuorovaikutuksellisen kasvuympäristön luomiseen. Kasvatuksen suunnittelussa otetaan siis huomioon koko konteksti eli ympäristö. (Järvinen, Laine, Hellman-Suominen 2009, 8.) Päivähoidon perustehtäviin kuuluu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen lisäksi vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, lastensuojelun tukitoimi ja verkostotyö (Koivunen 2009, 11). Varhaiskasvatus on siis käsitteenä laajempi ja vuorovaikutuksella on suurempi merkitys kuin päivähoidosta puhuttaessa, mutta edelleen puhutaan myös päivähoidosta, joka on edellytys hy-

välle varhaiskasvatukselle. Opinnäytetyössäni käytän molempia käsitteitä, sillä molemmat tukevat toinen toisiaan ja molempia käytetään kirjallisuudessa.

Lapsissa on tulevaisuutemme, siksi varhaiskasvatuksen tulisi olla laadukasta ja tavoitteellista. Kallandin (2012, 61) mukaan laadukas päivähoito voi valmentaa lasta toimimaan ryhmässä ja sitä kautta tukea kouluun valmistautumista. Siraj-Blatchfordin (2009, 148) mukaan laadukkaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on opettaa lapsille kulttuurisia taitoja ja asenteita, jo varhaislapsuudessa. Oma kiinnostukseni pienryhmätoimintaan on alkanut hankkeesta, jossa oppimisympäristöjen työelämälähtöinen kehittäminen lastensuojelutyössä oli tavoitteena. Hanke toteutettiin Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja samaan aikaan tein töitä vastaavana ryhmäperhepäivähoitajana Karpalossa, jossa työskentelen edelleen. Hankkeen aikana pienryhmätoiminta tuli osaksi Karpalon toimintaa, joten pystyn tuomaan aiheeseen omia kokemuksiani. Omien kokemusteni kautta pystyn myös vertaamaan sitä, miten paljon vaikuttaa kouluttautuminen omaehtoisesti tai jonkun muun tahon toimeksiannosta, siihen miten uusi menetelmä otetaan vastaan ja juurrutetaan toimintatavaksi. Pienryhmätoiminta menetelmänä on käytössä jokaisessa yksikössä, joissa haastattelin, mutta sitä käytetään eritasoisesti.

Opinnäytetyöni käsittelee pienryhmäpedagogiikkaa, jonka toteuttamisessa on kaksi eri linjaa. On kasvattajayhteisöjä, jossa arjen pedagogiikka rakennetaan pitkäjänteisesti ja sitoutuneesti yhdessä määriteltyjen päämäärien ja arvojen mukaisesti, jolloin arviointi tapahtuu säännöllisesti ja linja on tehty näkyväksi. Tiedostamaton pedagogiikka on sitä, että jokainen työtiimi ja työntekijä tekevät asioita omalla tavallaan ja työn linjaus puuttuu. Pedagoginen kokonaisvastuu on lastentarhanopettajalla, mutta tiimissä täytyy olla luottamus siihen, että jokainen selviytyy pienryhmän pyörittämisestä. Tärkeää on myös, että jokaisen työntekijän erityisosaaminen otetaan huomioon ja samalla jaetaan erityisosaamista myös muille. (Mikkola & Nivalainen 2011, 25–26, 36.)

Työni tutkimuskysymyksiä ovat: Mitä pienryhmätoiminta on ja miten sitä toteutetaan Lapuan päivähoidon eri yksiköissä? Miten pienryhmämenetelmän käyttöönotto on muotoutunut arjessa vuoden 2011 jälkeen ja miten henkilökunta on kokenut muutoksen ja omaksunut pienryhmätoiminnan käytännössä. Millä tavoin pienryh-

mätoimintaa on juurrutettu yksikköihin, sekä kehittämistarpeita pienryhmätoiminnan näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla Lapuan päivähoiton työntekijöitä. Tutkimukseeni valitsin eri ammattiryhmien työntekijöitä sekä ryhmäperhepäivähoidoista että päiväkodeista.

Aluksi kerron tutkimuksen lähtökohdista ja siitä miten tutkimus sai alkunsa. Työni jatkuu teoriaosuudella, jossa kerron pienryhmätoiminnan lähtökohdista ja pienryhmätoiminnan mahdollisuuksista. Teoriaosuudessa tuon esille pienryhmätoiminnan lähtökohtia, tavoitteita ja sen käyttöominaisuuksia. Lopuksi kerron haastatelluista ja niistä saamistani tuloksista sekä vastaan tutkimuskysymyksiini.

1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

1.1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Työskentelen itse Lapuan päivähoidossa, ryhmäperhepäivähoito Karpalossa, jossa pienryhmätoiminta on toimintatapanamme. Halusin tutkia miten Lapuan muissa yksiköissä toteutetaan pienryhmätoimintaa. Lapualla laadukkaaseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen tavoitellaan mm. kouluttamalla henkilökuntaa. Vuonna 2011 tutkija Petteri Mikkola piti luennot ”Kasvulle hyvä päivä tänään” ja ”Tiimille hyvä päivä tänään”. Luennot pidettiin Lapuan päivähoiton työntekijöille. Ensimmäinen luennon aiheena oli ”Tiimille hyvä päivä tänään”. Luennon tarkoituksena oli vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta varhaiskasvattajien ja ryhmän lasten välillä. Luennolla haluttiin myös luoda tiimille luottamusta ja uskallusta kokeilla jotain uutta ja kehittää yksikköä. Jokainen yksikkö sai myös tehtäväkseen suunnitella pienryhmätoimintaa kerran viikossa. Toisen luennon aiheena oli ”Kasvulle hyvä päivä tänään”. Toisella luennolla keskusteltiin pienryhmätoiminnan kokemuksista ja avattiin enemmän ryhmäperhepäivähoitajien ja päiväkodin varhaiskasvattajien silmiä pienryhmätoimintaan, lapsen osallisuuteen ja kuulemiseen. Tämä luento ja omat kokemukset pienryhmätoiminnasta herättivät mielenkiinnon tutkimaan pienryhmätoimintaa ja miten se käytännössä toimii Lapuan päivähoiton eri yksiköissä.

Kysyin myös Lapuan päivähoiton johtajalta Kirsi Rytkösestä 2012 keväällä, olisiko tarvetta tutkia, miten pienryhmätoimintaan liittyvä luento on vaikuttanut päivähoiton eri yksiköissä. Kirsi Rytkösen mielestä se oli hyvä ajatus, jotta saataisiin kartoitettua oliko luennosta hyötyä päivähoiton työntekijöille. Hänen mielestään hyvä näkökulma oli myös koulutuksen tai tuen tarpeen kartoittaminen. Nämä olivat päivähoiton johtajan näkökulmat, joten toivon, että tutkimukseni toisi vinkkejä eri yksikköihin, muiden yksiköitten kokemusten perusteella. Uskon heidän saavan eväitä joko pienryhmätoiminnan kehittämiseen tai arkisten tilanteiden kehittämiseen, joita voivat olla esim. pukeutumistilanteet, askartelutilanteet, ruokailutilanteet tai tilanteet, jossa kaivataan kiireetöntä ja rauhallista ilmapiiriä.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkin opinnäytetyössäni pienryhmätoimintaa ja sen käyttöönottoa ja hyödyntämistä Lapualla eri päivähoiton yksiköissä varhaiskasvattajien näkökulmasta. Pyrin luomaan myös kokonaiskuvaa pienryhmätoiminnan hyödyistä, haasteista ja kehittämistarpeista.

Tutkimuskysymykset tai päätutkimusongelmat ovat:

- Miten pienryhmätoimintaa toteutetaan Lapuan päivähoiton eri yksiköissä?
- Mitä hyötyä, haasteita ja kehittämistarpeita pienryhmätoiminnan käyttöönotosta on seurannut?

Tutkimuksen alaongelmat ovat:

- Miten henkilökunta on kokenut pienryhmätoimintatavan ja miten käyttöönotto mahdollistetaan?
- Miten pienryhmätoiminnan käyttöönotto on toteutettu?
- Miten lapsen yksilöllisyys huomioidaan pienryhmässä?
- Miten pienryhmät eri yksiköissä muodostetaan?

Tutkimukseni taustalla ovat Lapuan päivähoiton strategia ja varhaiskasvatussuunnitelma, sillä niihin on kirjattu, että kunnan varhaiskasvatuspalveluissa tulee hyödyntää pienryhmätoiminnan periaatteita tai toimintaa tulee organisoida pienissä ryhmissä (Lapuan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 12.) (Lapuan päivähoiton strategia 2011–2015.) Seuraavaksi kerron tarkemmin mitä edellä mainituilla asiakirjoilla tarkoitetaan ja miten ne ohjaavat yksiköitä toteuttamaan pienryhmätoimintaa.

1.3 Asiakirjat tutkimukseni pohjana

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 7) on valtakunnallisesti varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja, jonka on laatinut sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus eli STAKES, joka on nykyään Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten pohjalta jokaisella kunnalla tulisi olla oma varhaiskasvatussuunnitelma, jonka pohjalta jokainen päivähoitoyksikkö miettii sisällön ja tekee valintoja omaan varhaiskasvatussuunnitelmaansa. Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 10) mukaan varhaiskasvatukselle on jätetty väljät raamit ja paljon valinnan vapautta, joka tuo mukanaan myös vastuuta. Lapuan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2011, 12) yksi tavoite on toteuttaa pienryhmätoimintaa periaatteiden mukaisesti tai muutoin pienissä ryhmissä. Tässä nähtävissä on myös valinnan mahdollisuus, miten pienryhmätoimintaa toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelmassa sanotaan, että pienryhmätoiminta mahdollistaa lapsen kuulemisen ja lapsi kokee vahvemmin, että häntä arvostetaan. Turvallinen ja kiireetön ilmapiiri rohkaisee ja innostaa lasta leikkimään ja oppimaan uusia asioita. Nämä ovat varhaiskasvatussuunnitelmassa kirjatut tavoitteet pienryhmätoiminnalle. Mutta toteutetaanko pienryhmätoimintaa näiden tavoitteiden pohjalta vai mikä ohjailee käytäntöä, josta lisää tutkimusosiossani.

Lapuan päivähoiton strategia 2011–2015 pohjautuu Lapuan kaupungin strategiaan vuoteen 2020, päivähoitossa olevien lasten vanhemmille tehtyihin kyselyihin sekä perusturvajohtajan ja päivähoiton henkilöstön näkemyksiin. Seuraavaksi esittelen lyhyesti kaksi tutkimusta, joiden vaikutukset näkyvät päivähoiton strategiassa. Jenni Latvala (2011) teki kyselyn päivähoitossa olevien lasten vanhemmille, päivähoiton kehittämisestä. Kyselyssä oli avoin kysymys varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisestä. Vanhempien toiveissa näkyi selvästi pienryhmätoiminta ja pienemmät lapsiryhmät.

Toisen kyselyn tein itse, joka liitettiin osaksi Lapuan päivähoiton strategiaan 2011–2015. Kyselyni pohjautui Lapuan kaupungin strategiassa vuoteen 2020

määriteltyihin keskeisimpiin arvoihin, joita ovat oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus, turvallisuus ja terveys, resurssit sekä kumppanuus ja yhteistoiminta. Kyselyn toteutin vuonna 2011, siinä halusin selvittää miten edellä mainitut arvot painottuvat päivähoitossa. Kyselyn tein päivähoitossa olevien lasten vanhemmille. Yllätyin tuloksesta, jossa kumppanuus ja yhteistoiminta nousivat tärkeimmäksi arvoksi. Vanhemmat arvostavat kasvatusyhteistyötä, jonka avulla pystytään parhaiten tukemaan lapsen kehitystä ja kasvua sekä luomaan perusta luottamukselle.

Lapuan kaupungin päivähoiton strategiassa 2011–2015 ovat päivähoiton kehittämisen tavoitteet ja keinot, jotka ovat muotoutuneet edellisissä kappaleissa mainittujen tutkimusten pohjalta sekä organisaation jäsenten yhteistyön tuloksena. Tavoitteeksi strategiassa muodostuivat siis turvallisen ja moniammatillisen kasvatusympäristön kehittäminen. Keinoja voisivat olla mm. kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa, lapsilähtöisten toimintamuotojen monipuolistaminen, pienryhmätoiminta, tiimityö ja siihen sitoutuminen sekä henkilöstön osallisuus oman työnsä kehittämiseen. Tässä oli osa kehitystyön tavoitteista ja keinoista, jotka ovat nähtävissä Lapuan päivähoiton strategiassa.

Visioista ja strategioista päättää kunnanvaltuusto, mutta niiden toteutumiseen kunta tarvitsee jokaisen organisaation jäsenen ja työntekijän panoksen. Hienoinkin strategia on hyödytön, jos se ei muutu osaksi organisaation jäsenten ajattelua ja toimintaa, sekä vastaa palvelujen käyttäjiltä saatua palautetta. (Creutz & Sundquist 2002,47.) On mielenkiintoista ja tärkeää tutkia, miten eri työyhteisöt ovat ottaneet varhaiskasvatussuunnitelman ja strategian käyttöön omassa työssään, vai ovatko ne vain pakollisia asiakirjoja muiden joukossa. Varhaiskasvattajien tulisi muistaa, että varhaiskasvatussuunnitelma ja strategia ovat heidän ”käyntikorttinsa” tuleville asiakkaille. Vanhemmat, jotka suunnittelevat muuttoa Lapualle saattavat lukea varhaiskasvatussuunnitelman ja strategian ja tehdä päätöksen sen perusteella. Asiakirjat ovat tärkeänä osana varhaiskasvattajien työtä.

1.4 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyötäni suunnitellessa pohdin monenlaisia eri tutkimusmenetelmiä. Halusin kuitenkin saada varhaiskasvattajien äänen kuuluviin. Laadullinen tutkimus oli hyvä lähtökohta, koska tutkimukseni yksi lähtökohta oli tutkia miten Lapuan eri yksiköissä toteutetaan pienryhmätoimintaa sekä kartoittaa mitä vielä tarvittaisiin, jotta pienryhmätoiminta olisi toimivaa ja tavoitteellista. Lapualla aihetta ei ole tutkittu sen jälkeen, kun 2011 varhaiskasvatussuunnitelmaan ja päivähoiton strategiaan lisättiin pienryhmätoiminnan menetelmä, joko satunnaisesti tai tavoitteiden mukaisesti. Siksi ryhdyin tuumasta toimeen, vaikka tuntui vaikealta tutkia sellaista aihetta, jonka varhaiskasvattajat saavat linjata omassa yksikössään hyvin vapaasti.

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jonka aineisto kerätään luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja, eikä tutkija määrää sitä, mikä on tärkeää. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, jolloin sen on oltava joustavaa. Tutkittavia käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Laadullinen tutkimus oli paras vaihtoehto, koska halusin saada ihmisten omat näkemykset esille. Haastattelujen jälkeen huomasin, että teoriaa on muokattava, kuten laadullisessa tutkimuksessa on yleistä (Mt. 2009, 164).

1.5 Tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimusaineistoni keräsin haastattelemalla seitsemää varhaiskasvattajaa Lapuan päivähoidosta. Haastatteluun osallistui kolme päiväkotia ja neljä ryhmäperhepäivähoitoa, jotka valitsin, koska olivat lähimmät ja suostuivat osallistumaan tutkimukseen. Tarkoitukseni oli haastatella yhdeksää varhaiskasvattajaa, mutta kaksi yksikköä perui haastattelun, hektisen arjen kiireen vuoksi. Haastattelut tein maaliskuussa 2013. Haastattelut olivat pituudeltaan noin 30–60 minuuttia. Haastateltavana olivat kaksi lastentarhaopettajaa, yksi vastaava lastentarhanopettaja, yksi perhepäivähoitaja ja kaksi vastaavaa perhepäivähoitajaa. Tämän vuoksi haastattelut olivat hyvin rikkaita, koska näkemykset pienryhmätoiminnasta tulivat monesta

eri ammattiryhmästä päivähoidon puolelta. Vaikka annoin yksiköille vapaat kädet päättää kuka haastatteluun tulisi, sain todella monipuolisen otoksen. Haastatteluihin lisänäkemystä toi myös se, että yksiköt saivat yhdessä miettiä vastauksia kysymyksiin, jotka olin tehnyt haastattelun rungoksi Liitteen 1.

Haastattelu tuntui itselleni luontaiselta tavalta kerätä tietoa pienryhmätoiminnasta, koska omien kokemusteni perusteella pystyin tekemään tarkentavia kysymyksiä vastaajia myötäillen. Myös Hirsjärven ym. (2009, 205) mukaan haastattelun suurena etuna on se, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastateltavalle on myös annettava mahdollisuus kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin kuin tutkija pystyy ennakkoimaan. Haastattelu siis syventää tietoja, koska voidaan pyytää perusteluja esitetyille mielipiteille ja tehdä lisäkysymyksiä tarpeen mukaan. Edelliset edut olivat myös omassa haastattelussani nähtävissä, jotka toivat keskusteluihin syvyyttä.

Haastattelutavaksi valitsin puolistrukturoidun haastattelun, jota kutsutaan toisella nimellä teemahaastatteluksi. Sillä Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 45–48) mukaan tarkoitetaan lomakehaastattelun ja strukturoimattoman eli keskustelunomaisen haastattelun välimuotoa. Puolistrukturoidulle menetelmälle ominaista on siis se, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkea. Haastattelun aihepiirit ja teema-alueet ovat kaikille samat, joten se ei ole täysin vapaa niin kuin keskustelunomaisessa haastattelussa. Teemoihin hain tukea kirjallisuudesta (Mikkola & Nivalainen 2011). Menetelmän valitsin varhaiskasvattajien toiveista, sillä he halusivat yhdessä tiimin kanssa pohtia vastauksia etukäteen. Tämä auttoi mielestäni varhaiskasvattajaa ja koko yksikön henkilökuntaa syventämään omia ajatuksiinsa pienryhmätoiminnasta. Vaikka kysymykset olivat joissain määrin aika yksityiskohtaisia, silti keskustelun kulku eteni joustavasti ja tekemiäni lisäkysymyksiä tuli paljon ja sain syvennettyä sekä omia ajatuksiani että tutkimukseni näkökulmia. Teemat kysymyksiin muotoutuivat omien tutkimuskysymysten pohjalta, joita olivat pienryhmätoiminnan toteutus, ryhmiin jako, haasteet, muutoksen mahdollistajat, muutoksen kokeminen, työn suunnittelu ja kehittäminen (Liite 1). Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Yksilöhaastattelu on myös Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 61) mukaan tavallisin ja helpoiten toteutettavissa. Itselläni ei ole kokemusta haastatteluista, joten tämä tuntui parhaalta ratkaisulta alkaa tutustua haastattelijan maail-

maan. Haastattelukysymyksiä miettiessäni koin, että teoriaan tutustuminen oli myös tärkeää, sillä teoriaa lukiessani pienryhmäkäsitykseni selkiytyivät.

1.6 Tutkimuksen luotettavuus

Yksi tutkimukseni tavoite oli tutkia miten pienryhmätoiminta on juurrutettu Lapuan päivähoidon eri yksikköihin. Kun kaksi yksikköä perui haastattelun, aloin miettiä tutkimuksen luotettavuutta tästä näkökulmasta. Toki päivät ovat joskus todella hektisiä varhaiskasvatuksessa, mutta haastattelujen peruuntuminen tuli minulle yllätyksenä. Sain myös tutkimusluvan perusturvan johtajalta Piia Arolta ja uskoin sillä olevan merkitystä, mutta ajattelin eettisesti, ettei ketään pidä pakottaa haastatteluun. En kuitenkaan antanut häiritä tämän tutkimustani, vaan jatkoin eteenpäin, miettien tutkimuksen kokonaisuuden luotettavuutta ja muita haastatteluja, joissa oli jokaisessa nähtävissä pienryhmätoiminta.

Validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Haastattelukysymyksillä on siis suuri merkitys sillä, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiin sekä teoriaan. Teorian tulisi tukea haastattelukysymyksiä. Tärkeää on siis tutustua ensin teoriaan ja sen jälkeen vasta suunnitella haastattelukysymyksiä. Hirsjärvi ym. (2009, 231) teoksessaan antaa näkökulman, että mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Tuloksia ei myöskään voida pitää tosina tai pätevinä, jos tutkija käsittelee saatuja tuloksia edelleen alkuperäisen oman ajattelumallinsa mukaisesti. Tämän koin hyvin haasteellisena, koska itselläni oli kokemuksia ja vahvoja näkemyksiä pienryhmätoiminnasta. Saan olla ylpeä siitä, että tutkimuksen edetessä sain karistettua omat mielipiteet, jotka eivät heijastuneet haastatteluissani.

Reliaabeliudella tarkoitetaan sitä, että samaa ilmiötä tutkittaessa saadaan kahdella tutkimuskerralla sama tulos. Toinen tapa, jolla reliaabelius voidaan määritellä ja tulos on reliaabeli, kun kaksi arvioitsijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. Kolmas perinteinen tapa ymmärtää reliaabelius on, että kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saadaan sama tulos. Reliaabelikerroin on kuitenkin yksimielisyyden mittarina harhaan johtava, sillä se on korkeintaan likiarvona sille, miten arvioitsijat

ovat ymmärtäneet tietyn vastauksen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 186.) Reliaabeliteetin tarkoituksena on siis kertoa onko tutkimus luotettava. Varsinkin laadullisessa tutkimuksessa tämä on hyvin haasteellista, koska tutkijan omat näkemykset vaikuttavat. Tutkija pystyy itse valikoimaan sen mitä kokee tärkeänä ja oleellisena omassa tutkimuksessaan. Myös itse koin tämän haasteellisena, sillä haastatteluita tuli esille monenlaista mielenkiintoista, mutta sitä täytyi rajata omien tutkimuskysymysten perusteella sekä ilmiöillä, jotka nousivat haastatteluissa esille.

Haastattelututkimuksessa katsotaan sisältävän monia virhelähteitä. Virheitä aiheutuu niin haastateltavasta kuin haastattelijastakin. Haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 35.) Tämän vuoksi pyrin haastatteluissani saamaan mahdollisimman rennon ja luottavaisen ilmapiirin ja mielestäni tämä toteutui hyvin. Välillä naurettiin yhdessä, kun varhaiskasvattajat kertoivat kokemuksista ja uskon, että nauhuri unohtui koko haastattelun ajaksi. Haastatteluissa näkyi myös pienryhmätoiminnan ongelmakohtia. Siksi uskon, että niitä ei olisi tullut esille, jos haastateltavat olisivat halunneet miellyttää haastattelijaa. Joissain tilanteissa jouduin tekemään tarkentavia kysymyksiä käsitteisiin liittyen, tällainen oli esimerkiksi oppimiskäsitysten muutosta kysyessäni. Kun selitin käsitteen, myös varhaiskasvattajien ajatukset avautuivat siitä, miten paljon muutosta omassa oppimisessa on todella tapahtunut. Oppimiskäsityksistä kerron lisää sivulla 29–30. Haastattelut olivat kokonaisuudessaan hyvin sujuvia, sekä annoin varhaiskasvattajille mahdollisuuden kertoa itsestään ja pienryhmätoiminnasta laajemmin. Vaikka haastateltavat tiesivät minun työskentelevän Lapuan päivähoidossa, en kokenut sitä ongelmallisena asiana, vaan se toi paremminkin luottamusta meidän välille. Tässä oli tutkimuksen lähtökohdista, jotka onnistuivat hyvin tutkimuksen luotettavuutta ajatellen. Haastatteluja tehdessäni huomasin, ettei pienryhmätoiminta ole niin yksiselitteinen asia. Tämän vuoksi teoriaosuuteni muokkautui kokoajan työni edetessä ja oli vaikeaa tehdä rajauksia.

1.7 Tutkimuksen eettinen näkökulma

Eettisyyttä olen miettinyt koko työn ajan, jotta saisin todenmukaisen näkemyksen esiin Lapuan varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvattajien haastattelut olivat hyvin laajoja, joten olen poiminut sieltä asioita, jotka ovat nousseet esiin. Sain haastatteluista esille ne näkökulmat, jotka olivat oleellisia tutkimukseni kannalta. Haastattelut olivat myös hyvin eripituisia, sillä toiset kertoivat asiat hyvin yksityiskohtaisesti. Kuitenkin käytin vain materiaalia, joka oli oleellista omassa tutkimuksessani. Eettisyys oli siis tärkeässä osassa jokaisessa haastattelussani.

Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 20) mukaan haastattelun eettisiä periaatteita ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. Nämä olivat lähtökohtia myös haastatteluissani. Kerroin tutkimuksestani tarkoituksesta ennen kuin kysyin tutkimukseen osallistumisesta, jotta jokainen tiesi minkälaisesta tutkimuksesta on kyse. Kerroin myös, ettei tutkimuksessani ole nähtävissä yksiköitten nimeä eikä haastateltavien yksityisyys käy ilmi. Kerroin heille myös tutkimusluvasta liite 2, jonka sain perusturvan johtajalta Piia Arolta. Tekstiä kirjoittaessani eettinen näkemys oli myös läsnä kokoajan. Täytyi miettiä omaa kirjoitustyyliä, jotta osaisin kirjoittaa mahdollisimman todenmukaista tekstiä. Täytyi myös muistaa, että kyseessä oli haastattelu, joten jännitystä on aina ilmassa, vaikka tilanne olikin rento ja luotettava. Kaikkea ei voi aina muistaa, vaikka haastattelurunko olikin haastateltavien tukena.

2 PIENRYHMÄTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Ryhmien muodostuminen päivähoitossa

Pienryhmätoiminta on konkreettista työn organisoimista siten, että lapset jaetaan kooltaan pienempiin ryhmiin ja se on myös pedagoginen suuntaus tai näkökulma. Pedagogisella suuntauksella tai näkökulmalle tarkoitetaan linjausta, jonka jokainen yksikkö saa itse soveltaa omaan yksikköön toimivaksi tavaksi, josta kerron enemmän seuraavassa alaluvussa. Pienryhmätoiminnan pohjana on päivähoitolaki, joka määrittää, montako lasta saa olla yhdellä varhaiskasvattajalla. Päivähoitolaki määrittää päivähoitossa lapsiryhmien koon, mutta pienryhmätoiminnan tarkoituksena on jakaa laissa määritelty ryhmä pienempiin ryhmiin, jossa on tarvittava määrä hoitajia. Asetus lasten päivähoitosta (A 21.8.1992/806) määrittää, että päiväkodissa tulee olla vähintään yksi henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillinen koulutus enintään seitsemää kokopäivähoitossa olevaa kolme vuotta täyttäneitä lasta kohden tai enintään neljää alle kolmivuotiaista lasta kohden vähintään yksi henkilö, jolla myös ammatillinen kelpoisuus. Lasten päivähoitonsäätöasetuksessa (A 31.5.1990/490) määritellään ryhmäperhepäivähoitonsäätöasetuksen lapsimäärä. Ryhmäperhepäivähoitonsäätöasetuksessa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää lasta, lisäksi voidaan hoitaa yhtä perusopetuslain mukaista esiopetusta saavaa lasta tai perusopetuksen aloittanutta lasta. Näiden asetusten mukaan pienryhmätoimintaa voidaan toteuttaa.

Mikkola ja Nivalainen (2011, 34–35) kertovat, että pienryhmät voivat olla erikokoisia, mutta ryhmässä on oltava laissa määriteltävä määrä varhaiskasvattajia. Mikäli ryhmässä on tukea tarvitsevia lapsia, ryhmä voi olla pienempi. Jos ryhmässä on avustaja, hän voi toimia työparina ryhmässä, jossa lasten tuen tarve on suurin. Rainan ja Haapaniemen (2005, 125) mukaan ryhmän paras koko on neljä tai korkeintaan kuusi lasta, jolloin yksilöllisyydelle varataan tilaa. Suuremmassa ryhmässä vuorovaikutus ei ole enää hallittavissa ja ryhmän jäsenten mahdollisuus osallistua toimintaan tasa-arvoisesti kapenee.

Ryhmäperhepäivähoidossa, jossa olen töissä, on 12 alle 6-vuotiasta lasta ja kolme aikuista. Meillä ryhmän lapset jaetaan kolmeen ryhmään, jolloin pienryhmässä on neljä lasta, joka on sopiva määrä kohdata jokainen lapsi ja kuulla jokaisen lapsen ajatuksia. Kun lasta pystytään kuuntelemaan, arki päivähoitossa on rauhallisempaa, eikä konflikteja synny enää sen vuoksi, että lapsi hakee huomiota negatiivisin keinoin. Kinnusen (2003, 48) mukaan isossa ryhmässä, jossa on paljon samanikäisiä lapsia, ei aikuinen ehdi huomioimaan jokaisen lapsen henkilökohtaisia tarpeita. Varsinkin alle kolmevuotiailla jatkuva itsensä ja tavaroittensa puolustaminen tekee lapsen vihaiseksi. Hän käyttää aggressiota selviytymiskeinona, joka jää helposti ongelmatilanteiden ratkaisumalliksi, jos se opitaan alle kolmevuotiaana.

Suuresta ryhmästä puhutaan yleensä silloin, kun päivähoiton yksikössä kaikki lapset esimerkiksi askartelevat yhtä aikaa samassa tilassa tai pukeutuvat samassa tilassa yhtä aikaa. Yleensä ryhmäperhepäivähoidossa eteisten tilat ovat hyvin pienet, joten pukeutuminen saattaa olla hyvin kaoottista. Kaikki eivät kuitenkaan ole samaa mieltä, koska he ovat tottuneet toimimaan isommissa ryhmissä ja pitävät sitä hyvänä käytäntönä. Koivusen (2009, 97) mukaan pienryhmällä on isoon ryhmään verrattuna etuja, kuten oppimisen intensiivisyys, häiriötekijöiden vähäisyys, kasvattajan lisääntyvä lapsituntemus, kasvattajan nopea reagointi lapsen tarpeisiin ja järjestelmän säilyttämisen helppous. Karpalossa, jossa työskentelen, oli myös ennen yksi iso ryhmä, jota liikuteltiin tilanteesta toiseen. Saimme itse paljon vinkkejä tutustumalla pienryhmäpedagogiikkaan, jota avaan seuraavassa alaluvussa.

2.2 Pienryhmätoiminta pedagogiikkana

Hapon (2008, 106–107) mukaan päivähoitossa painottuu vaatimus pedagogisesta osaamisesta. Varhaiskasvatukseen liittyvä pedagoginen osaaminen koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan siis kokonaisuutta, josta päivähoito muodostetaan. Kuten aiemmin kerroin sivulla 11, että yksiköissä toteutettavalle varhaiskasvatukselle on jätetty väljät raamit ja paljon valinnan vapautta. Pedagogiikan valinnan vapaus on myös jokaisessa päivähoitoyksikössä.

Erilaisia pedagogisia painotuksia ovat mm. musiikki, kuvataiteet, draama ja ilmaisu, liikunta, matematiikka, pienryhmätoiminta yms. Kaikkea hyvää ja kivaa ei ole mahdollista toteuttaa, siksi pedagogiikan valinnan tarkoituksena on tehdä valintoja ja rajauksia. Arjen suuret ja pienet valinnat perustuvat niihin käsityksiin ja periaatteisiin kasvatuksesta, jotka kasvattajayhteisössä koetaan tarkoituksenmukaiseksi ja tärkeäksi. (Mikkola & Nivalainen 2011, 25–26.)

Kupilan (2004, 4-5) mukaan arviointi kuuluu olennaisesti laadukkaaseen varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Arviointi on lapsia varten ja siksi viime vuosina on korostettu erityisesti arvioinnin lapsilähtöisyyttä, joka perustuu lasten toiminnan havainnointiin ja dokumentointiin sekä lasten omaan arviointiin eli itsearviointiin. Arvioinnin tehtävänä on tukea lapsen kehitystä ja edistää oppimista, jolloin hyödynnetään arjen tuotoksia sekä jokapäiväisten käytäntöjen ja toimintojen aikana tapahtuvia asioita. Tarkoituksenmukainen ja hyvä arviointi on kasvatuksen ja opetuksen oleellinen ja säännöllinen osa. Tarkoituksenmukaista se on silloin, kun se on opetuksen ja kasvatuksen kanssa yhdensuuntaista ja rinnakkaista. On siis pyrittävä löytämään arviointimenetelmä, jolla luodaan edellytyksiä kasvu- ja oppimisprosessien suotuisalle kehitykselle. Pienryhmätoiminnassa lapsen osaamisen, tuen tarpeen ja kehityksen arvioiminen on tärkeää, jolloin saadaan yksilölliset tarpeet esille. Varhaiskasvattajien on myös arvioitava itseään ja mietittävä omia vahvuuksiaan, jota voi hyödyntää pienryhmätoimintaa toteuttaessa. Pienryhmässä tämä korostuu, koska varhaiskasvattaja saattaa yksin olla vastuussa ryhmänsä toiminnasta.

Turja (2004, 9) ottaa artikkelissaan näkökulman, jossa myös vanhempia ja lapsia kuunneltaisiin laadun arvioinnissa. Varsinkin lasten omien laatuksien ja – arviointien kuuleminen on laadukkaan varhaiskasvatuksen tunnusmerkki. Lasten kuuleminen lisää lasten osallisuutta heitä koskevissa asioissa. Tutkimuksessani arviointi nousi tärkeäksi osaksi, pienryhmätoimintaa. Arvioinnin perusteella pystytään suuntaamaan toimintaa lapsilähtöisesti, lapset huomioon ottavaa toimintaa.

On siis tärkeä tiedostaa pedagoginen linjaus, jotta työtä voidaan tehdä tavoitteellisesti ja laadukkaasti. Jokaisella on sama pedagoginen päämäärä, joka koostuu hoivan, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, jota arvioidaan tietyin ajoin.

Hujalan, Puroilan, Parrilan ja Nivalan (2007, 56) mukaan kasvatusprosessin tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen tulee lähteä lapsesta. Tämä asettaa kasvattajan toiminnan pääpainon lasten kuuntelemiseen, havainnoimiseen ja tutustumiseen lapsen elämään kokonaisuudessaan. Lapsen yksilöllisyyden ja elämisen ympäristön ymmärtäminen on mahdollista ainoastaan yhteistyössä lapsen vanhempien ja muiden hänen elämänpiiriinsä kuuluvien ihmisten kanssa. Pienryhmässä toimiminen antaa enemmän edellytyksiä suunnitella toiminta lapsen tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Tutkimuksessani ei ilmennyt sitä, että arviointi ja havainnointi ovat mahdollistaneet parempaan yhteistyöhön vanhempien ja lasten läheisten kanssa. Mielestäni tämä on tärkeä asia, kun huomioidaan lasta kokonaisvaltaisesti. Siihen pitäisi liittyä myös lapsen arki päivähoiton ulkopuolella. Kuten myös Lapuan päivähoiton strategiassa 2011–2015 puhutaan kasvatuskumppanuuden tärkeydestä. Mutta uskon varhaiskasvattajien ajattelevan huomioimista ja arviointia vain pienryhmätoiminnan näkökulmasta, joka oli hyvä asia. Tutkimuksen alussa luulin kasvatuskumppanuuden, ehkä näkyvän myös tutkimuksessani.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 20), määritellään lapsen ominaiset tavat toimia ja ajatella, joita ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taitteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Kun lapsi toimii itselleen mielekkäällä tavalla hän ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. Kasvattajien toimiessa ja keskustellessa yhdessä lasten kanssa sekä havainnoidessa lasten toimintaa, heille avautuu kanava lasten ajatteluun ja maailmaan. Lapselle ominaiset tavat toimia otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksen muodoissa ja ne ohjaavat kasvattajayhteisön tapaa toimia lasten kanssa. Pienryhmätoiminnan tavoitteena on oppia tuntemaan lapset sekä huomioimaan heidän tarpeitaan, tunteitaan ja ajatteluaan. Pienryhmätoiminta ei ole siis vain lasten jakamista pienempiin ryhmiin vaan se vaatii pedagogisen ajattelun pohjalle, johon toiminta perustetaan. Pienryhmätoiminta pedagogisena linjauksena ei toimi, jos kaikki eivät ole täysillä mukana. Sellainen tilanne, jossa yksi varhaiskasvattaja ei ole pienryhmätoiminnan kannalla voi tuottaa vaikeuksia pedagogisessa linjauksessa, joka on yksi huono asia. On kuitenkin muistettava, että varhaiskasvatuksen suunnittelussa tulisi huomioida kaikkien mielipiteitä. Tämä on yksi asia, joka voi vaikeuttaa pienryhmätoiminnan toimivuutta. Seuraavaksi kerron pienryhmätoiminnan keinoja ja mahdollisuuksia, mitä pienryhmätoiminta voi tuoda.

3 PIENRYHMÄTOIMINNAN MAHDOLLISUUDET

3.1 Ryhmän muodostus ja niissä tapahtuvaa toimintaa

Mikkola ja Nivalainen (2011, 34–36) kirjassaan kertovat kiinteistä ryhmistä, pienryhmätoiminnassa. Kun pienryhmä pysyy samana koko toimintavuoden, on lapsilla mahdollisuus ryhmäytyä ja luottaa omaan pienryhmään, silloin myös suurempaan ryhmään liittyminen sujuu helpommin. Kalland (2012, 61–64) on sitä mieltä, että aikuisen ja lapsen välinen suhde on oleellinen, mutta myös lapset keskenään muodostavat ystävyyssuhteita, jotka parhaimmillaan voivat tukea lapsen sosiaalista kehitystä ja luoda kokemuksia hänen osaamisestaan ja itsetunnostaan. Tätä puolta varhaiskasvatuksessa on tutkittu melko vähän, eikä lasten keskinäisiä ystävyyssuhteita aina kunnioiteta ryhmien muodostamisessa. Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 34–36) kirjassa ei ole huomioitu ystävyyssuhteita, koska ryhmät ovat kiinteitä, koko toimintavuoden. Hyvä olisi muistaa, että lapset elävät tässä ja nyt, mutta ystävyyssuhteet saattavat vaihtuvat päivittäin.

Rusasen (2011, 233–234) mukaan ryhmäkoosta keskusteltaessa on myös erotettava joitain asioita toisistaan: onko ryhmä riittävän pieni, vakiintunut ja riittävän vakaa? Riittävän pienestä ja vakiintuneesta ryhmästä lapselle on monenlaista etua. Ryhmän jäsenet eivät vaihdu ja he oppivat tuntemaan toisensa ja jos hyvin käy, jopa pitämään toisistaan. Tällöin ryhmä on kiinteä eli siinä vallitsee suuri koheesio. Liiallinen kiinteys voi synnyttää kielteisiä ilmiöitä, jota kuvaa osuvasti sanonta, ”joukossa tyhmyys tiivistyy”. Suuressa ryhmässä on taas todennäköisempää, että sen sisällä syntyy pienempiä ryhmiä, joiden välillä voi olla konflikteja. Ryhmän erimielisyydet ovat todennäköisempiä suuressa kuin pienessä ryhmässä, koska suuressa ryhmässä sen jäsenet ovat monella tavalla heterogeenisempiä mm. sen suhteen mistä he pitävät ja mistä eivät. Tämän vuoksi ryhmän jäsenet saattavat luoda alaryhmän, jotka toimivat rinnakkain. Alaryhmät voivat muuttua kuitenkin toisiaan vastaan taisteleviksi, jossa omaa toimintaa pidetään parempana, kuin toisen ryhmän toimintaa. Ryhmän epävakaudella puolestaan viitataan siihen, etteivät ryhmän jäsenet hahmota tai tiedä, millainen ryhmän koostumus kulloinkin on. Tällainen tilanne on päivähoiton ryhmässä, jossa lapsia, aikuisia ja vanhempia

liittyy ryhmään ja poistuu siitä äkillisesti ja ennakoimattomasti. Tämä muuttaa aina ryhmän toimintaa ennakoimattomalla tavalla, joka vaikuttaa aikuisten kykyyn hoidata lapsia hyvin. (Rusanen 2011, 233–234.) Niemistön (1998, 18) mukaan varhaiskasvattajilla on siis suuri vastuu ryhmää muodostettaessa, jotta lapsen on hyvä olla ja hän tuntee kuuluvansa ryhmään, sillä ryhmään kuuluvuuden tunne tuo jokaiselle ihmiselle tarkoituksen olla ryhmässä.

Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 36) mukaan pienryhmässä on helppo eriyttää toimintaa ja jotta pedagoginen kokonaisuus pysyy hallinnassa, on toiminta suunniteltava yhdessä henkilökunnan kanssa. Kokonaisuuden on siis oltava jokaisen työntekijän tiedossa, etteivät pienryhmät ala elämään omaa elämäänsä. Vaikka puhutaan pienryhmätoiminnasta, se ei tarkoita, että koko päivän ollaan eriytettynä isosta ryhmästä. Pienryhmätoiminta on toimintaa pienryhmässä, jolloin se helpottaa ja rauhoittaa tilanteita sekä lasten että varhaiskasvattajien kannalta. Lapsen paras vireystaso toiminnan ja oppimisen kannalta on aamupäivällä. Pienryhmien paras toiminta-aika on siis klo.9.00–11.00. Tämän mukaan työvuorot suunnitellaan niin, että kaikki työntekijät ovat paikalla viimeistään klo.9.00. (Mikkola ja Nivalainen 2011, 35.) Tässä ei ole kuitenkaan mietitty sitä, että päivähoidossa on esimerkiksi iltahoitoa ja jokaisella ryhmällä on omahoitaja, jolloin yhden ryhmän työntekijä tulee myöhemmin, jolloin omahoitajuus ei toimi. Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 34) mukaan omahoitajuudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella lapsella ja pienryhmällä on omahoitaja, joka vastaa lapsen päivähoidon aloituksesta ja pienryhmän arjen sujumisesta. Joten jos omahoitaja tulee töihin vasta illalla, täytyy pienryhmällä olla silloin toinen varhaiskasvattaja, joka toimii hänen sijaisenaan.

Pienryhmätyöskentelyssä myös tilojen hyödyntäminen on oleellisessa asemassa sekä luonto että piha. Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 37) mukaan päiväkodin tilojen käyttö on suunniteltava järkevästi ja ryhmän toiminnan suunnittelu helpottuu, kun tietää, mitkä tilat ovat minäkin päivänä käytössä koko ryhmälle ja mitkä tilat taas pienryhmätoiminnalle. Jos osa ryhmän lapsista puuttuu, silloin pitäisi ajatella, että tänään lapsi saa yksilöllistä vuorovaikutusta. Kiinteiden ryhmien luominen tuo siis turvallisuuden tunnetta rutiinien kautta ja on paljon selvempää, mutta onko se parempaa kuin vaihtuvissa pienryhmissä?

Pienryhmätoiminta ei siis ole koko päivän tapahtuvaa toimintaa. Tilanteet, jossa pienryhmätoiminta on todettu toimivan, ovat tilanteet, jossa melu nousee liian suureksi. Tämä näkyi Reipaksen (2012, 9) opinnäytetyössä. Vapaan leikin aikana halutaan ottaa kaikki tilat käyttöön, jolloin kaikki eivät leiki samassa nurkassa. Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 38–47) kirjassa kerrotaan tilanteita, joissa pienryhmiä käytetään, seuraavaksi kerron miten pienryhmätoiminta käytännössä voisi mennä. Lapset jaetaan aamulla pienryhmiin. Yksi pienryhmistä on lähdössä heti pihalle, joten kahdelle ryhmälle jää tilaa leikkiä ja toimia sisällä. Tällöin pukeutumistilanteista voidaan tehdä mukava tilanne. Pihalla aikuinen osallistuu paremmin lasten toimintaan, kun hän on siellä, missä lapset ovat. Kun lapsia on vähän, touhutaan yhdessä ja siitä tulee mukava yhteinen hetki. Ruokailutilanne ei pitäisi myöskään olla stressaava. Päivähoidossa valvonta-aterialla tarkoitetaan sitä, että aikuinen ruokailee samassa pöydässä lasten kanssa. Hän ohjaa keskustelua ja osallistuu siihen, sekä opettaa pöytätapoja. Tässä olivat toimintoja, joita pienryhmässä voidaan toteuttaa Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 38–47) mukaan ja jotka on kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti kirjassa. Sitten on myös toimintoja, jotka varhaiskasvattaja suunnittelee omalle ryhmälleen, näitä voivat olla esim. askarteluhetket, jumppahetket, lauluhetket, retket yms. mitkä ovat ryhmän tarpeet ja toiveet. Kun pienryhmätoiminta toteutetaan aamusta, jää loppupäivä aikaa touhuta koko ryhmän kanssa ja ystävien kanssa, jotka eivät ole pienryhmässä. Pienryhmän hyviä puolia ovat yksilöllisyyden huomioiminen ja vuorovaikutuksen lisääntyminen, joita avaan seuraavaksi.

3.2 Yksilöllisyyden huomioiminen ryhmässä

Länsimaisen kulttuurin perusarvoihin kuuluu oikeus omaan persoonaan, yksilöllisyyteen, joka käsitetään ainutlaatuiseksi (Raina & Haapaniemi 2005, 9). Jokaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on ajatus ”lapsen yksilöllisten tarpeiden ja kiinnostuksenkohteiden huomioimisesta”. Vaikka tästä puhutaan paljon, osaavatko varhaiskasvattajat huomioida lasten kaverisuhteet, hoitajan valinnat ryhmiin sekä lasten tarpeet ja kiinnostuksenkohteet pienryhmissä. On hyvä muistaa, että kaikki eivät tule toimeen keskenään. Ovatko varhaiskasvattajat siis valmiita vaihtamaan hoitajaa tai pienryhmää yhden yksilön tarpeiden vuoksi jos ongelmia ilmenee vai

ratkaistaanko tilanteet toisella tavalla. Helposti varhaiskasvattajat tekevät päätökset työyhteisön kesken, jolloin lasten mielipiteitä ei kuulla (Vehkalahti 2007, 17). On myös hyvä muistaa, että kun yksi lapsi tai aikuinen vaihtuu, ryhmän muoto muuttuu.

Missään järjestelmässä ei pystytä miettimään pelkästään yksilöllisyyttä, sillä erilaisuuden kirjo on niin suuri (Viittala 2006, 54). Keltikangas-Järvinen (2004, 40) tuo esiin, että kasvatusta ei suinkaan tähtää yksilöllisyyden, vaan samanlaisuuden kasvattamiseen. Yksilöllisyyttä korostetaan hyvin voimakkaasti, mutta hänen mukaansa lapset opetetaan toimimaan samalla tavalla ja sisäistämään samat elämisen mallit, jotta syntyy yhteisöjä, joiden pelisäännöt ovat kaikille tuttuja. Näin äärimäinen yksilöllisyys pyritään minimoimaan. Ei yhteiskuntakaan voi toimia, jos jokin on pelkästään yksilönsä eikä mukaudu yhteisiin sääntöihin ja toimintatapoihin. Pienryhmätoiminnan kannalta tämä tarkoittaa sitä, että toiminnan suunnittelu tapahtuu sen perusteella, mitä useimmat tarvitsevat tai haluavat. Aina ei voi miellyttää kaikkien tarpeita ja toiveita. Varhaiskasvattaja on siis vastuussa siitä, minkälaista toimintaa pienryhmässä toteutetaan.

Pedagogisen prosessin suunnittelussa ja toteuttamisessa tarkastellaan siis päivähoitoon tulevia yksilöllisiä ja ainutkertaisia lapsia osana pienryhmää. Ryhmän toimintaan vaikuttaa paljon sen koko ja varhaiskasvattajien koulutuksen taso ja sisältö. Tietenkin myös lasten ja aikuisten persoonalliset katsomukset ja kokemukset, taidot ja tiedot sekä henkilöiden väliset suhteet ovat keskeisiä ryhmämuodostuksen tekijöitä. Toimivassa ryhmässä lasten persoonallisuus pääsee oikeuksiinsa, joka voi ilmetä ja kehittyä suotuisasti. Jokaisella on oma persoonallisuus, joka syntyy jo ennen maailmaan tuloa. Lapsi on omien suhteiden muodostaja, mutta vanhemmillä ja varhaiskasvattajilla on velvollisuus huolehtia siitä, että lapsen suhteet voivat kehittyä myönteisesti. Kehitystä ja kasvatusta ei voi erottaa toisistaan, mutta miten hyvin käytännössä huomioimme lasten kehitysvaiheet ja muistamme, että ryhmässä on sekä poikia että tyttöjä. Lapset ovat erilaisia, mutta lapsilla on myös sellaisia piirteitä, jotka yhdistävät tiettyjä lapsia, mutta erottuvat muista (Helenius 2008, 57–58).

Kallandin (2012, 61–64) mukaan myös ryhmän leikkien ulkopuolelle jäänyt yksittäinen lapsi on varhaiskasvattajan vastuulla ja sellainen lapsi, joka jää aina ryhmän ulkopuolelle on vaarassa jäädä sen ulkopuolelle myös myöhemmässä vaiheessa. Varhaiskasvattajien on siis annettava ryhmässä tilaa jokaiselle lapselle, näyttää esimerkkiä, opettaa jokaisen yksilön kunnioittamista ja luoda ryhmälle yhteiset säännöt esim. täällä ei saa lyödä, ei saa puhua ilkeästi ja kaikki otetaan mukaan leikkiin. Tällaiset yksinkertaiset säännöt tuovat turvallisuuden tunnetta ja auttavat lasta selviytymään myös isossa ryhmässä. Itse olen huomannut, kun säännöt luodaan yhdessä lasten kanssa esimerkiksi kaksi kertaa vuodessa, niitä noudatetaan paremmin ja kunnioitus toisia kohtaan paranee. Näin uuden varhaiskasvattajan on myös helpompi toimia yksikön periaatteiden mukaisesti, kun hän lukee yhdessä sovitut säännöt. Säännöt on siis oltava näkyvillä ja jokaisen uuden varhaiskasvattajan on perehdytettävä niihin, jotta linja pysyy samana.

Vehkalahden (2007, 12–13) mukaan varhaiskasvattajat ajattelevat helposti lapsia kohteena ja tällöin ei nähdä heitä kokonaisina, oikeina ihmisinä. Kun varhaiskasvattajat näkevät lapsen ihmisenä, haluamme kuunnella häntä, tutustua häneen, haluamme tietää hänestä enemmän ja nauttia hänen seurastaan. Silloin varhaiskasvattajat näkevät, mikä hänessä on kehitettävää ja mitä hän jo osaa tai mitä voimme häneltä oppia. Kun varhaiskasvattaja näkee lapsen ja havainnoi häntä kokonaisena, oikeana ihmisenä, lapsi saa ryhmässä ihmisen arvon, tällöin itsetunto kasvaa ja voimme oppia lapselta uusia asioita ja kuulla heidän ideoitaan.

Kinosen (2001, 30) mukaan lapsen tarpeet ja toiveet huomioonottava varhaiskasvatus tarkastelee lapsen kautta, lapsen omaa kasvuprosessiaan. Hoitajan on siis nähtävä lapsi omana yksilönä ja tärkeää on, ettei lapsesta muodosta ennakkokäsityksiä, vaan lasta on tarkasteltava tässä ja nyt. Jokaisella on eri tilanteissa erilaisia rooleja ja lapsi saattaa muuttaa toimintaansa joko hyvään tai huonoon suuntaan riippuen siitä, miten lasta kohdellaan. Itse olen myös huomannut, että ennakkokäsitykset ovat huono alku uuden ihmissuhteen luomisessa ja silloin on vaikea tutustua yksilöön itseensä. Vehkalahden (2007, 122) sanat tiivistivät tämän todella hyvin:

”Pahana on ikävää, tylsää ja yksinäistä. Jokainen on mieluummin kiva ja hyvä kuin ilkeä ja paha. Kun unohdat etukäteistietosi ja ennakkoluulosi ja uskot lapsesta hyvää, hänen on helpompi olla hyvä”.

3.3 Vuorovaikutustaidot

Pienryhmätoiminnan tavoitteena on vuorovaikutuksen mahdollistaminen ja sen suunnittelu (Mikkola & Nivalainen 2011, 33). Jos ryhmä on liian suuri, on selvää, että määrä rajoittaa lapsen ja varhaiskasvattajan kahdenkeskeisen vuorovaikutuksen määrään. Lasten suuri määrä myös vaikuttaa siten, että lapsia joudutaan päivän aikana kohtelemaan ryhmän jäsenenä monessa eri tilanteessa, kuten siirryttäessä tilanteesta toiseen, ruokailussa, toimintatuokiolla ja muissa vastaavissa tilanteissa. Ryhmän suuri koko johtaa vääjäämättä lapsen ja aikuisen kahdenkeskeisen vuorovaikutuksen niukkuuteen. (Rusanen 2011, 207, 232.)

Lapsella pitää olla vapaus esittää eriäviä mielipiteitä ilman aikuisen hylkäämisen pelkoa (Viljamaa 2008, 39). YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (LOS) hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989 ja Suomessa sopimus astui voimaan 1991. Sopimuksessa sanotaan, että lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ottaen huomioon hänen ikä- ja kehitystasonsa (YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989, 4-11). Vuorovaikutus on siis tärkeä osa, jos mielipiteen ilmaisun vapautta ei olisi, vuorovaikutus ei olisi molemminpuolista. Keskustelu lapsen kanssa on oltava vastavuoroista, jotta oppii kuuntelemaan lasta. On uskottava, että hänellä on jotain kiinnostavaa kerrottavaa ja lapselle on annettava mahdollisuus ilmaista se. Helposti aikuinen ohjaa keskustelua, arvottaa kuulemaansa tai laittaa sanoja lapsen suuhun. Aikuisen tulisi kuunnella hiljaa, kommentoida neutraalisti ja kannustavasti tai tehdä yhteenvetoja lapsen kertomasta ja esittää ne kysymyksen muodossa varmistaakseen, ymmärsikö aikuinen viestin. Lapselle on annettava aikaa pukea ajatukset sanoiksi ja on myös annettava lapsen muuttaa puheenaihetta. (Vehkalahti 2007, 17.)

Hyvä esimerkki lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksesta näkyy Aholan (2012, 24–28) lehtiartikkelissa, jossa kerrotaan siitä, miten lapsilähtöisyyden sijasta päiväkohteissa alettiin tavoitella osallisuutta. Projektiin osallistui myös muita päiväkoteja ja yhdessä Pelastakaa lapset – järjestön kanssa, alettiin miettiä keinoja osallistavaan

työhön. Osallisuutta toteutetaan jokaisessa päiväkodissa vähän erilailla, mutta ydin on yhteinen. Lasten ajatuksia pitää kunnioittaa, ja lapsilla on oltava mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön ja päivän kulkuun. Päiväkodissa päivä alkaa aamupalalla ja samalla jutellaan, mitä lapset haluaisivat tehdä ja sen mukaan ja-kaudutaan pienryhmiin. Tässä näkyy myös selvästi se, etteivät kiinteät ryhmät ole välttämättä paras vaihtoehto. Tärkeintä pienryhmässä on se, että lapsi saa mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja aikuinen pystyy halutessaan suuntaamaan toimintaa lapsen tarpeiden ja toiveiden mukaiseksi.

Maailmankuva muokkautuu jatkuvasti lapsen ollessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja mitä kehittyneempi maailmankuva on, sitä paremmat edellytykset hänellä on toimia ihmisten kanssa ja yleensä elämässä. Lapsen ohjaaminen ja kasvattaminen ovat ennen kaikkea lapsen maailmankuvan kehittämistä. Kasvattajan pitää kiinnittää huomio yhtäläillä lapsen kognitiivisen kasvun tukemiseen kuin psyykkisen, sosiaalisen ja fyysisen kasvun tukemiseen. Toiminta, joka ohjaa lasta omaehtoiseen toiminnallisuuteen ja tekemiseen on tärkeää, sillä niissä lapsen ajattelu kehittyy. Varhaiskasvattajan on tärkeä tukea lapsen rohkeutta ilmaista itseään. Tätä harjoitellaan erilaisissa keskustelu- ja vuorovaikutustilanteissa, jossa aikuisen tehtävä on kuunnella ja auttaa lasta oikean ilmaisun löytämisessä. Kun lapsi tulee kuulluksi, hän saa mallin kuuntelemisesta. Lapsen käsite- ja sanavarasto laajenevat ja kehittyvät, kun hänellä on mahdollisuuksia olla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Näin lapselle tulee rohkeus ilmaista itseään ja kielenkäyttö kehittyy, kun lapsella on tilaisuuksia kysellä ja kertoa, hän tulee kuulluksi. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 65–67.)

4 PIENRYHMÄTOIMINNAN MAHDOLLISTAJAT

4.1 Oppimiskäsitysten muotoutuminen on uuden menetelmän käyttöönoton edellytyksenä

Työssä jaksamisessa yksi oleellinen asia on oman työn kehittäminen, joka myös omassa tutkimuksessani on tärkeässä osassa. Sillä kahdessa yksikössä pienryhmätoiminta oli otettu käyttöön vuonna 2012, joten niissä yksiköissä vielä haettiin hyviä käytänteitä. Muissa yksiköissä se oli tapahtunut vuosina 2010–2011, mutta sieltä nousi edelleen asioita, joita pitäisi kehittää ja siksi myös oppimiskäsityksiä on syytä miettiä ja tutkia. Tutkimukset tai menetelmät kuten pienryhmämenetelmä voivat antaa virikkeitä oppimiskäsitysten kehittämiseen. Varsinainen kasvatuskäytäntöihin vaikuttava oppimiskäsitys, muovautuu yksilöllisen kehittelyprosessin kautta. Tämä tapahtuu yhteydessä käytännön toimintaan ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden samojen ongelmien parissa työskentelevien kanssa. Oppimiskäsitysten muuttaminen tuo mahdollisuuden kehittää omaa työtä ja saada mielekkyyttä omaan työhön. Mikäli pienryhmätoiminta on työntekijälle uusi menetelmä, tulee uusia asioita, joita on mietittävä sekä tiimissä että henkilökohtaisella tasolla. Tällöin oppimiskäsitysten muuttaminen tuo hyväksyntää uuden menetelmän toteuttamiseen. Toivoisin myös, että muut yksiköt, joissa ei ole vielä pienryhmätoimintaa miettivät, mistä olisi lähdettävä liikkeelle. Tämä voisi olla tutkimus matka oman työn kehittämisessä. Työn kehityksessä voisi myös miettiä, mitä pienryhmätoiminta antaisi tai toisi omaan yksikköön? Vai onko pienryhmätoiminta se, mitä halutaan tai tarvitaan sekä yksilö että yhteisötasolla.

Kaiken systemaattisen opettamisen ja kasvatuksen perustana on kuitenkin aina jonkinlainen käsitys oppimisesta. Tämä käsitys on muovautunut useiden eri tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Siksi oman oppimiskäsityksen teoreettisen perustan hahmottaminen ilman selkeää viitekehystä saattaa tuntua vaikealta. Luonnollista on, että eri yksilöiden käsitykset saavat hyvinkin erilaisia merkityksiä ja ilmenevät aina yksilöllisesti. Yksilö omaksuu ja ottaa vastaan käsityksensä pohjalle vain sellaista tietoa, joka sopii hänen aikaisempiin ajatusrakenteisiinsa. Tämän vuoksi oppimiskäsitysten muutos vaikuttaa hitaasti kasvatuskäytäntöihin. Kasvattaja saattaa

myös kokea saaneensa riittävän ammatillisen koulutuksen, eikä sen jälkeen näe tarpeelliseksi tutkia omia toimintatapojaan ja käsityksiään. (Hujala ym. 2007, 32.)

Yksi tutkimuskysymyksistäni on se, miten henkilökunta on omaksunut muutoksen, vai onko ja miten muutos on tapahtunut. Työelämässä voidaan tarkastella muutoksen nopeutta, laatua ja hallintaa. Muutokseen vaikuttaa myös se, lähteekö se vapaaehtoisesti työyhteisön sisäisistä tarpeista vai tulee muutos paine ulkopäin. (Mikkola ja Nivala 2011, 87.) Muutoksessa tunteet ja ilmiöt vaihtelevat kontrollin ja kaaoksen välillä. Kaaos luo rajattomuutta ja siksi kaaosta voidaan hallita ja kestää vain rajojen sisällä. Siksi työyhteisössä tarvitaan muutostilanteessa yhdessä hyväksytyt, sovitut ja kaikkien arvioitavissa olevat rajat. Lähtökohtana muutoksen mahdollistamisessa on sen hyväksyminen ja havaitseminen, mikä on totta tässä ja nyt. Työyhteisö yrittääkin usein pitäytyä vanhassa, eikä hyväksy sitä, mikä on totta ja vaatisi muutosta. Muutosvastarinta on luontainen tila puolustaa itseään ja muutoksen tarpeellisuutta. (Mikkola ja Nivala 2011, 87–88.) En kuitenkaan ole sitä mieltä, että pienryhmätoiminta se ainoa hyvä muutos, jonka omaan työhön voi tuoda. Vaan jokainen yksikkö miettii yhdessä mitä tarvitaan ja minkälaista kehitystä yksikössä tarvittaisiin. Pienryhmätoimintaa voi myös muokata oman yksikön tarpeet ja toiveet huomioiden.

Muutos on kuitenkin luonnollinen osa kasvua ja elämää. Muutos voi olla pelottavaa, mutta myös tarpeellista ja antoisaa, joka jatkuu läpi elämän riippumatta ihmisen iästä tai elämänvaiheesta. Aikuinen voi muuttaa mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä ennakkoluulojaan, joka ei ole ”takin kääntämistä” tai periksi antamista. Muutoksen hyväksyminen itsessä ja ympäristössä on rikkaus ja taito, sekä tuo tervettä itsetuntoa. Muutoksen toimiessa tulee löytämisen ja oivaltamisen tunne, joka tuo voimakasta onnistumisen iloa. (Vehkalahti, 2007, 87, 110–111.)

4.2 Esimies, henkilökunta ja organisaatio pienryhmätoiminnan mahdollistajana

Lapuan päivähoidossa tuki ja kannustus pienryhmätoiminnan käyttöönotosta on tullut Petteri Mikkolan luennon myötä. Luento oli suunnattu koko päivähoidon henkilökunnalle, joka näytti suunnan Lapuan päivähoidon kehittymiselle. Sen jälkeen

pienryhmätoiminta on ollut yksiköitten omalla vastuulla ja tukea on tullut omasta tiimistä, muista työyksiköistä tai esimiehen kautta.

Hokkasen ja Strömbergin (2010, 135–136) mukaan uusia toimintatapoja luodessa esimiehen tulee olla varovainen, sillä liian viisaana tilanteeseen meneminen johtaa monesti epäonnistumiseen. Todennäköisesti ryhmässä on henkilöitä, jotka ovat tehneet samaa työtä jo kauan ja heille on muodostunut oma tapa toimia. Esimiehen on siis oltava hienotunteinen, kun muutosta haetaan. Ryhmän kanssa keskustellaan syistä, miksi toimintatapaa pitäisi muuttaa ja esimiehen tulee perustella muutos. Palautteen antaminen on myös yksi, mikä auttaa uuden menetelmän viemistä eteenpäin esimiehen näkökulmasta. Hokkasen ja Strömbergin (2010, 82) mukaan niin positiivinen kuin negatiivinen palaute on tärkeä työkalu. Kritiikki opettaa alaisia toimimaan oikein ja positiivinen palaute motivoi työntekijöitä ja työyhteisöjä. Lähes jokainen meistä haluaa olla hyödyllinen työntekijä. Valitettavasti positiivista palautetta annetaan aivan liian harvoin.

Nummenmaan (2011, 88) mukaan kehityskeskustelut ovat esimiehen ja alaisen välisiä säännöllisiä keskusteluja, joiden tavoitteena on selvittää ja kehittää mm. alaisen työnkuvaa, työtilannetta ja osaamista. Yhtenä keskeisenä tekijänä pidetään keskustelevaa esimiestä. Kehityskeskustelut ovat yleistyneet johtamisen välineenä, koska niiden ajatellaan vaikuttavan mm. toiminnan kehittämiseen, oppimiseen, tiedonkulkuun, tunnustuksen antamiseen ja saamiseen sekä kannustamiseen. Lapuan varhaiskasvatuksessa pidetään myös kehityskeskusteluja, jossa olen myös itse ollut. Nämä on varmasti yksi oleellinen asia työn kehittämisen kannalta, mutta palautteen antaminen arjen tilanteissa on myös tärkeässä osassa. Työyhteisön vertaistuki on myös tärkeä asia. Vaikka tiimin sisällä pystyttäisi keskustelemaan ongelmista ja kehitettävistä asioista, niin silti vertaistukiryhmässä siihen saataisiin uusia ulottuvuuksia. Tässä vaiheessa, kun jokaisessa yksikössä on pienryhmätoiminta käytössä, vertaistukiryhmän muodostaminen olisi mahdollista.

Tiimin yhteistyö ja vuorovaikutustaidot ovat myös oleellisessa asemassa työn kehittämisenä, sillä yksin ei työtä kehitetä, vaan siihen tarvitaan koko työyhteisöä. Pienryhmätoiminnan toimivuus heikkenee, jos tiimin jäsenet eivät ole sitoutuneet siihen ja jos jokainen tekee yksilötyötä. Tällöin ei voida puhua tiimityöstä. Haastat-

teluissani tämä nousi myös tärkeäksi asiaksi. Koivusen (2009, 192) mukaan tiimin tarkoituksena on se, että jäsenet työskentelevät yhteisesti sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovituilla pelisäännöillä. Tiimin tehtäviin kuuluu mm. työnjaosta ja vastuualueista sopiminen. Hyvin toimivassa tiimissä keskustellaan avoimesti ja siinä on hyvin toimiva palautejärjestelmä. Päiväkodeissa on tapana, että ryhmät pitävät tiimipalavereita kerran viikossa. Tämä oli nähtävissä myös omassa tutkimuksessani. Kerran kuukaudessa olisi hyvä jos tiimipalavereissa arvioitaisiin yksikön toimintaa. Jos arviointia ei tehdä epätydyttävä toiminta saattaa jatkua koko toimintavuoden. (Koivusen 2009, 193.)Varsinkin uutta menetelmää kokeiltaessa, menetelmän arvioiminen on oleellista. Pedagogisen linjauksen tekeminen tuo työyhteisöön yhteiset pelisäännöt, joita noudatetaan sovitusti. Mikäli pedagogista linjausta ei ole määritelty, työyhteisön jäsenet sooloilevat oman päänsä mukaan, jolloin työyhteisö kärsii.

4.3 Aikaisemmat tutkimukset

Pienryhmätoiminnan tavoitteita on tutkittu paljon kuten aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja yksilöllisyyden huomioimista, mutta pienryhmätoimintaa ei ole tutkittu niin paljon. Kouluttajina ja työnohjaajina toimivat Petteri Mikkola ja Kirsi Nivalainen (2011, 7) ovat tutkineet pienryhmätoimintaa. Heidän kirjoittamansa kirja ”Lapselle hyvä päivä tänään”, perustuu heidän omiin kokemuksiinsa ja havaintoihinsa sekä laajaan teoria- ja arkistotietoon, johon he ovat saaneet perehtyä työvuosien aikana. Mikkola ja Nivalainen lähtevät liikkeelle kasvatustyön yhteisöllisyydestä ja toimivan työyhteisön merkityksestä. Heidän mukaansa hyvässä työyhteisössä on motivoituneita, ammattitaitoisia ja ammatistaan ylpeitä työntekijöitä, jotka ovat valmiita tarkastelemaan työtapojaan kriittisesti ja kehittämään päiväkodin arkea toimivammaksi ja inhimillisemmäksi. Mikkola ja Nivalainen (2011, 31–32) kertovat kirjassaan myös siitä, että kokemukset sekä lapsilla että aikuisilla ovat vahvistaneet käsitystä pienryhmätoiminnan tarpeellisuudesta ja toimivuudesta päiväkodin arjessa. Pienemmässä ryhmässä lapsen on helpompaa ja turvallisempaa hallita hänen omaa toimintaansa, tulla yksilönä näkyväksi ja olla oma itsensä paremmin kuin isommassa ryhmässä. Pienemmässä ryhmässä lapsi voi toimia lähikehityksen vyöhykkeellä, jolloin aikuinen on läsnä ja tukemassa lapsen kehitystä.

Tässä tilanteessa aikuisen on myös helpompi havainnoida ja suunnata lapsen toimintaa. Aikuinen voi keskittyä paremmin yhteen lapseen ja saada kokemuksen siitä, että on aidosti ehtinyt kohdata ryhmänsä lapsia.

Reipas (2012) opinnäytetyössään on tutkinut myös pienryhmätoimintaa ja sen käyttöönottoa uutena menetelmänä päiväkodissa. Tutkimuksen tavoitteena oli, tutkia tapoja, jolla voi kehittää ryhmän pienryhmätoimintaa ja soveltaa se vastamaan oman ryhmän tarpeisiin. Tutkimuksessa nähtävissä on miten se aloitettiin strukturoimalla, ryhmät kiinteiksi ja nimeämällä ryhmät lasten kanssa. Tarkoituksena oli ryhmäidentiteetin vahvistaminen, jolloin ryhmä koetaan omaksi. Sen jälkeen alettiin laajentaa pienryhmätoimintaa erilaisissa tilanteissa. Pienryhmätoimintaa kokeiltiin ruokailu- ja siirtymätilanteissa, varsinkin pihalle pukeutumistilanteissa sekä ruokailutilanteissa. Pukeutumistilanteisiin ja koko ryhmän vapaaseen leikkiin haluttiin muutosta, koska tilanteet olivat hyvin rauhattomia. Pukeutumistilanteissa oli ongelmatilanteita, joten se oli vielä asia, jota haluttiin vielä kehittää yksikössä. Ainoastaan viisivuotiaiden ryhmällä pukeutumistilanne onnistui tarkoituksenmukaisesti. (Reipas 2012, 9-10, 22–24.)

Tutkimuksessa todettiin, että selkeä struktuuri pienryhmätoiminnassa ja päiväjärjestyksessä auttaa lapsia ennakoimaan tulevaa ja tätä kautta aikuinen pystyy suunnittelemaan toimintaa helpommin. Ennakointi myös vähensi levottomuutta, sekä lisäsi hallinnan tunnetta ja itsetuottamusta. Pienryhmätilanteet pysyivät rauhallisempina ja melutaso alhaisempina, ennakkoinnin mahdollistuttua. Rauhallisuuden ja melutason laskettua, sekä kiireettömyyden lisääntyessä kasvattajien kokemus työn mielekkyydestä kasvoi ja työssä jaksaminen parani. Tutkimuksessa myös näkyi vuorovaikutuksen lisääntyminen lasten ja varhaiskasvattajien välillä. Lapsi alkoi kertoa oma-aloitteisesti mielessään olevista asioista. Vuorovaikutus lisääntyi pienryhmätilanteissa kasvattajan läsnäolon myötä. Selvää kuitenkin oli, että uuden menetelmän käyttöönotto vaati varhaiskasvattajilta opettelua ja sisäistämistä. (Mt. 2012, 29–33.) Tutkimus osoitti sen, miten tärkeää suunnittelu on varsinkin alkuvaiheessa, jotta pienryhmätoiminta alkaa toimia. Jokaisen on löydettävä omat hyvät käytännöt. Nähtävissä oli myös se, että pienryhmätoiminta tuo tilanteisiin rauhallisuutta ja vuorovaikutus lasten ja aikuisten välillä on helpompaa. Myös yksilöllisyyden huomioiminen tuli näkyviin pienryhmätoiminnassa juuri lapsen

kuuntelemisen myötä, joka helpottui pienryhmässä. Tässä oli kaksi tutkimusta, joissa molemmissa näkyi pienryhmätoiminnan toimivuus. Ainoastaan pukeutumistilanteissa pienryhmätilanne ei toiminut tavoitteiden mukaisesti (Reipas 2012). Pienryhmätoimintaa voidaan muokata, yksikön tarpeiden ja toiveiden mukaisesti, kunnes se toimii arjessa varhaiskasvattajien ja lasten etujen mukaisesti.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Aineiston analysointi

Haastateltuani kolme varhaiskasvattajaa päiväkodeissa ja neljää varhaiskasvattajaa ryhmäperhepäivähoidossa, litteroin haastattelut tietokoneelleni. Sen jälkeen luin tekstit ja poimin teksteistä teemoja, jotka nousivat esiin haastatteluissa. Teoriaosuus myös muuttui haastattelussa nousseiden teemojen mukaan. Weberin (1990, 12) mukaan sisällön analysoinnissa keskeisenä ideana on tekstin luokittelu erilaisiin kategorioihin. Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 146) mukaan luokittelu luo pohjan tai kehityksen, jonka varassa haastatteluaineistoa voidaan tulkita sekä yksinkertaistaa ja tiivistää.

Tutkimukseni teemoja olivat pienryhmätoiminnan toteutus, pienryhmiin jako, pienryhmätoiminnan haasteet, pienryhmätoiminnan mahdollistajat, kokemukset uuden menetelmän käyttöönotosta, pienryhmätoiminnan suunnittelu ja pienryhmätoiminnasta nousseet kehitettävät asiat. Nämä teemat antoivat myös vastauksia tutkimuskysymyksiini, joten nostin ne tärkeimmiksi teemoiksi. Tutkimuksessani nousi esiin myös lapsen yksilöllisyyden huomioiminen pienryhmässä sekä vuorovaikutus että lapsen ja pienryhmätoiminnan arviointi. Nämä nousivat myös tutkimuksen teemoiksi, koska ne ovat osana pienryhmätoimintaa. Litteroituja sivuja kertyi enimmillään kymmenen sivua ja samat asiat toistuivat samassa haastattelussa monta kertaa, joten analysointi tuntui haasteelliselta. Haastattelurunko oli tässä hyvänä tukena, jolloin pystyin määrittelemään tutkimuskysymysteni pohjalta teemat, jonka pohjalta aloin analysoimaan aineistoani ja luomaan kokonaiskuvaa.

5.2 Pienryhmätoiminnan toteuttaminen ja ryhmien muodostaminen

Tutkimukseni lähtökohtana oli tutkia pienryhmätoimintaa ja sen toteutumista Lapuan varhaiskasvatuksessa. Tätä lähtökohtaa lähdin pohjustamaan kysymyksillä, onko pienryhmätoiminta yksiköitten käytössä ja onko se säännöllistä vai epäsäännöllistä. Jokaisessa seitsemässä päivähoiton yksikössä on pienryhmätoiminta käytössä, mutta sen toteutuminen on hyvin moninaista. Seuraavassa taulukossa

on nähtävillä miten pienryhmätoimintaa toteutetaan Lapuan varhaiskasvatuksessa, käytän myös taulukossa olevia työyksikköjen määritelmiä koko tutkimusosion ajan, jotta lukija näkee miten haastateltavan työyksikössä toteutetaan pienryhmätoimintaa. Mutta myös siksi, koska työyhteisöt ovat yhdessä miettineet vastauksia haastattelurungon perusteella.

Ryhmäperhepäivähoitopaikassa yksi ja neljä pienryhmätoimintaa on säännöllisen epäsäännöllistä eli aina silloin kun kaikki varhaiskasvattajat olivat paikalla sekä suurin osa lapsista. Syynä epäsäännöllisyydelle olivat arjen muuttuvat tilanteet. Muuttuvia tilanteita olivat lasten sairastumiset, varhaiskasvattajien sairastumiset, lapset jotka ovat hoidossa vain 10 päivää kuukaudessa ja lomat. Ryhmäperhepäivähoidossa lapsia on vähemmän kuin päiväkotiryhmässä. Sen vuoksi ryhmäperhepäivähoidossa pienryhmien muodostuminen varsinkin kiinteinä ryhminä on haasteellisempaa. Perhepäivähoidossa katsotaan siis päivittäin ryhmien muodostamista sen mukaan ketä on paikalla ja onnistuuko pienryhmätoimintaa. Toisaalta he myös sanoivat sitä, että lapset nauttivat siitä, kun saavat kokonaan hoitajan huomion. Jos esimerkiksi yksi lapsi pienryhmästä on paikalla, tämä oli nähtävissä ryhmäperhepäivähoitopaikassa neljä, jossa on kiinteät ryhmät. Myös muissa ryhmäperhepäivähoitopaikassa ilmeni samaa. Mahdollisuuksien mukaan haluttiin antaa yksilöllistä huomiota yhden lapsen kanssa, koska jakamaton huomio on lapselle tärkeä asia, mutta harvoin tällaisia tilanteita tulee. Yleensä ryhmiä yhdistetään muuttuvissa tilanteissa tai sitten ollaan yhtenä isona ryhmänä. Muuttuvien tilanteiden vuoksi esimerkiksi ryhmäperhepäivähoitopaikassa yksi ja kolme ei ole tehty kiinteitä ryhmiä. He haluavat kuunnella lasten toiveita, kun ryhmiä jaetaan sekä katsoa tilanteita, jossa voisi jakaa ryhmiä pienempiin ryhmiin. Ryhmäperhepäivähoitopaikassa kolme, oli kokeiltu kiinteitä ryhmiä, jotka eivät olleet toimineet, juuri muuttuvien tilanteiden vuoksi. Taulukosta nähdään, etteivät kiinteät ryhmät pienryhmätoiminnassa ole niin säännöllisiä ryhmäperhepäivähoidossa.

Päiväkodeissa pienryhmätoimintaa on taas säännöllisempää, päiväkodeissa yksi ja kolme on neljänä päivänä viikossa pienryhmätoimintaa ja yksi päivä on lelo-päivä, jolloin ollaan kaikki yhdessä. Päiväkodissa kaksi pienryhmätoimintaa on päivittäistä, mutta musiikkihetki pidetään yhdessä päivittäin, joka on ollut heille tärkeä yhteinen hetki jo pitkään. Myös kiinteät pienryhmät ovat jokaisessa päiväkodissa käytössä

ainakin osittain. Esimerkiksi päiväkodissa kolme isommilla on kiinteät ryhmät, koska he haluavat, että esikoululaiset ja ”pikkuesikoululaiset” ovat kiinteänä ryhmänä, mutta pienemmät lapset jaetaan lasten toiveiden ja tilanteiden mukaan pienempiin ryhmiin. Vaikka jokaisessa päiväkodissa pienryhmätoiminta oli säännöllisempää kuin ryhmäperhepäivähoidossa, myös heillä oli tilanteita, joissa pienryhmätoimintaa ei voitu toteuttaa suunnitellulla tavalla. Näitä olivat yhteiset tapahtumat, joihin kaikki osallistuvat, varhaiskasvattajien sairastumiset sekä lomat. Ryhmien muodostamisessa ilmenee, että vaihtuvissa ryhmissä huomioidaan enemmän lasten toiveita ja mietitään päiväkohtaisesti tilanteita. Kiinteissä ryhmissä taas mietitään enemmän lapsen ikää ja kehitystasoa, jotta saadaan toiminta suunnattua lapsen kehitys huomioiden.

Taulukko 1. Pienryhmätoiminnan toteuttaminen Lapuan varhaiskasvatuksessa.

Työyksikkö	Säännöllistä	Epäsäännöllistä	Vaihtuvat ryhmät	Kiinteät ryhmät	Ryhmien muodostuminen
Ryhmäperhepäivähoito 1	x	x	x		Lasten toiveiden /tilanteiden mukaan
Ryhmäperhepäivähoito 2	x		x	x kerran viikossa	Ikä ja kehitystaso
Ryhmäperhepäivähoito 3	x		x	x pienet aina samassa	Lasten toiveiden /tilanteiden mukaan
Ryhmäperhepäivähoito 4	x	x	x	x	Ikä ja kehitystaso
Päiväkoti 1	x			x	Ikä ja kehitystaso
Päiväkoti 2	x			x	Ikä ja kehitystaso
Päiväkoti 3	x		x pienemmillä	x isommilla	Lasten toiveiden /tilanteiden mukaan

Ryhmien muodostamisessa on myös tärkeää miettiä ketkä tulevat toimeen toistensa kanssa, sillä pienryhmien toiminnasta haluttiin saada rauhallinen tilanne, jotta oppiminen lapsella olisi helpompaa. Jokaisessa yksikössä ilmeni, että lapset olivat kertoneet nauttivansa rauhallisista tilanteista. Päiväkodeissa myös lapset nauttivat rauhallisista tilanteista. Lapset olivat aluksi kaivanneet muita kavereita, kunnes olivat huomanneet, että kyllä sen parhaan kaverin ja muiden kavereiden kanssa ehtii leikkiä pienryhmätoiminnan jälkeenkin. Pienryhmätoiminnasta haluttiin siis rauhallinen tilanne ja siksi kahdessa yksikössä parhaita kavereita ei laitettu

samaan ryhmään. Toinen syy oli se, että haluttiin lasten tutustuvan ja ystävystyvän, myös muiden lasten kanssa. Yhdessä yksiköissä myös sisarukset laitettiin eri pienryhmiin, jotta isomman ei tarvitse huolehtia pienemmästä sisaruksesta. Tällöin hän voi keskittyä toimintaan, mitä pienryhmässä tapahtuu ja lapsi pystyy näin keskittymään uuden oppimiseen. Rauhallisuuden lisäksi varsinkin päiväkodeissa nousi esiin ennakoitavuus, joka johtui hyvin suunnitellusta aikatauluista ja kiinteistä ryhmistä. Lapset tiesivät aina koska yksi ryhmä lähtee ulos, koska saa leikkiä ja koska askarrellaan yms. Toki ryhmäperhepäivähoidossakin on tiettyjä rutiineja, mutta päiväkodeissa tämä nousi esiin tärkeänä asiana pienryhmätoiminnan kannalta. Pienryhmätoiminta on siis hyvin moninaista ja jokainen on tehnyt omat ratkaisunsa, oman yksikön tarpeiden perusteella. Pienryhmätoimintaa on jokaisessa yksikössä käytössä ja sen toimivuutta on jouduttu miettimään monta kertaa, jotta on saatu toimiva arki. Pienryhmätoiminta on otettu jokaisella yksiköllä käyttöön eri aikoina vuosina 2010–2012. Seuraavaksi kerron siitä, miten pienryhmätoiminta on tullut toimintatavaksi Lapuan päivähoidon yksiköissä ja mitkä ovat olleet haasteellisimmat asiat pienryhmätoimintaa aloittaessa sekä onko oppimiskäsitteiden ja toimintatapojen muutos ollut haasteellista.

5.3 Pienryhmätoiminnan käyttöönoton haasteet

Pienryhmätoiminnan käyttöönoton muotoutumista lähdin tutkimaan kysymällä pienryhmätoiminnan haasteista ja onko se ohjeistettu tai linjattu jotenkin ja miten? Kuten sivulla 9 kerroin Petteri Mikkolan luennosta, joka pidettiin Lapuan päivähoidon henkilökunnalle. Luennon jälkeen Lapuan päivähoidon strategiaan ja varhaiskasvatussuunnitelmaan lisättiin kohta, jossa sanotaan, että Lapuan varhaiskasvatuksessa toteutetaan pienryhmätoimintaa joko tavoitteellisesti tai muuten pieniin ryhmiin jakamalla. Tästä tietoisina olivat kaksi päiväkotia ja kaksi ryhmäperhepäivähoitoa ja yhdessä ryhmäperhepäivähoitopaikassa, joka oli kirjattu toimintasuunnitelmaan. Uskon, että varhaiskasvattajat ajattelivat, että pienryhmätoiminta on kirjattu jo asiakirjoihin, joten he eivät kokeneet tärkeänä kirjata, sitä toimintasuunnitelmaan. Uskon, että jokainen on tietoinen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja strategiasta, koska ne ohjaavat varhaiskasvatustajien työtä, jos olisin muistuttanut näistä, ne olisivat tulleet varmasti haastatteluissa ilmi.

Petteri Mikkolan luento tuli ilmi jokaisessa haastattelussa, sillä yksi haastateltava ei ole ollut luennolla, mutta yksikössä on työntekijöitä, jotka olivat olleet luennolla. Muut haastateltavat olivat olleet luennolla. Ryhmäperhepäivähoitopaikoissa ykkösessä ja päiväkoti kolmosessa pienryhmätoiminta oli jo käytössä, ennen luentoa. Mutta luento antoi rohkeutta ryhmäperhepäivähoitopaikoille kaksi, kolme ja neljä kokeilla pienryhmätoimintaa, sekä antoi hyviä käytännön esimerkkejä, miten pienryhmätoimintaa voisi ottaa käytäntöön. Nämä kolme yksikköä alkoivat heti suunnitella pienryhmätoiminnan käyttöönottoa, mutta päiväkoti yksi ja kaksi jäi vielä pohtimaan sen toimivuutta. Heillä innostus alkoi vasta Kaste-projektista, jossa he olivat mukana ja josta he saivat lisää varmuutta toteuttaa pienryhmätoimintaa.

...mietittiin, että kun tästä aiheesta ruvettiin pari vuotta sitten puhumaan ihan hirveästi, niin siitä tuli paljon semmoista tietoisempaa, että oikeen pyritään siihen. Vaikka varsinaista toimintaa on tehtykin kauan, mutta, että ruvettiin puhumaan oikeen, että jakaudutaan pienryhmiin. (Päiväkoti 3)

Kaste projekti ja sitten käytiin vertaistukiryhmässä Seinäjoella, kolme neljä kertaa, jossa näytettiin videoita ja eri kunnista oli päiväkodin työntekijöitä ja siellä keskusteltiin ringissä. Mikä oli hyvää ja toimi. Siellä jaettiin kokemuksia pienryhmätoiminnasta ja se oli ehkä paras juttu. (Päiväkoti 1)

Haasteet pienryhmätoimintaa aloittaessa olivat hyvin erilaiset ryhmäperhepäivähoidossa ja päiväkodissa. Ryhmäperhepäivähoitopaikoissa haasteena on ollut kiinteiden ryhmien tekeminen ja kuten jo edellisessä alaluvussa, kerroin vaihtuvista tilanteista, jotka ovat ryhmäperhepäivähoitopaikoissa yleisempää. Tämä johtui siitä, että koko ryhmän lapsi määrä on pienempi kuin päiväkodissa.

Millä perusteella ryhmät laitetaan, onko kaikki saman ikäisiä vai erilaisten erityistarpeiden perusteella. (Ryhmäperhepäivähoito 2)

Päiväkodin haasteet olivat taas hyvin erilaiset verrattuna ryhmäperhepäivähoitoon. Päiväkodissa yksi oli aluksi hyvin ennakkoluuloinen asenne, isoa muutosta kohden ja pelko siitä, ettei se toimisi vuorohoitoyksikössä. Myös idean siirtäminen arkeen, joka oli ollut hyvin työlästä ja sitä oli jouduttu muuttamaan moneen kertaan, ennen kuin löytyi sopivat käytännöt. Päiväkodissa kaksi oli myös vähän samantyyppiset haasteet eli se, että löytyy oikea tapa, jolla pienryhmätoimintaa alettaisiin kokeilla.

Heidän mielestä myös tietoa pienryhmätoiminnasta tuli niin paljon, ettei meinannut löytyä yhteisymmärrystä tiimin sisällä. Tämä kertoo myös siitä, miten erilailla pienryhmätoimintaa voidaan toteuttaa. Päiväkodissa kolme haasteena oli tilan puute.

Sitä pitää miettiä, kuinka me saadaan rullaamaan, kun ei ole kolmea paikkaa, että sitten on piha ja kaks leikkihuonetta ja seinät on niin kuin paperia, niin kyllähän ne äänet sitten kuuluu ja häiritsee, mutta näillä mennään, mitä on. (Päiväkoti 3)

Miten henkilökunta on kokenut muutoksen? Tätä lähdin selvittämään oppimiskäsitteiden ja toimintatapojen muutoksen näkökulmasta. Toimintatapojen muutos oli ollut jokaisessa yksikössä, paitsi päiväkotit kolmosessa, jossa pienryhmätoimintaa oli ollut jo pidempään käytössä. Tässä yksikössä haastatettava henkilö sai niin sanotusti koulutuksen pienryhmätoiminnan käytäntöihin, sillä valmistumisen jälkeen hän pääsi yksikköön töihin ja pääsi heti osallistumaan Petteri Mikkolan luennoille. Ryhmäperhepäivähoito ykkösessä, jossa myös pienryhmätoiminta oli käytössä jo ennen Petteri Mikkolan luentoa, käytännöt ja oppimiskäsitykset olivat jo olleet muutoksessa ja muutos oli tapahtunut heidän omasta tahdostaan. Heillä muutos oli tapahtunut hyvin helposti ja innostuneella asenteella. Voin siis sanoa, että oma innostus, motivaatio ja uuden menetelmän kouluttautuminen heti valmistuttua auttavat oppimiskäsitysten ja toimintatapojen muuttamisessa. Jokaisessa ryhmäperhepäivähoito paikassa myös otettiin pienryhmätoiminta innostuneesti vastaan.

Petteri Mikkolan opit, antoi vinkkejä ja aloimme jo koulutuksessa miettiä, että tuota voisi kokeilla meilläkin, se oli selväsanaista ja oli hyviä esimerkkejä josta sai irti. Ei tarvinnut muuttaa oppimiskäsitteitä, koska se toi jollainlailla helpotuksen, näinkin voisi tehdä, kas kun ei olla hoksattu ennen, oppiminen oli positiivista. (Ryhmäperhepäivähoito 3)

Tavallaan siinä oppimiskäsitteet muuttuu, koska ei mennä sen vanhan tutun kaavan mukaan, sai vapauksia ryhmän kanssa toimia. On ollut mielekästä. (Ryhmäperhepäivähoito 1)

Kahdessa päiväkodissa, jossa pienryhmätoimintaa alettiin miettiä vasta Petteri Mikkolan koulutuksen ja Kaste-projektin jälkeen, oppimiskäsitysten ja toimintatapojen muokkaaminen oli paljon haasteellisempaa ja sitä piti miettiä tarkemmin. Molemmat päiväkodit myös innostuivat pienryhmätoiminnasta päiväkotit ykkösessä

keelle, muutoksen tuominen käytäntöön voi kestää kauemmin ja muutosvastarinta on nähtävillä. Tässä olisi osuva sanonta ”hiljaa hyvää tulee”.

5.4 Pienryhmätoiminnan mahdollistajat

Pienryhmätoiminnan käyttöönoton muotoutumisessa oleellisessa osassa on myös sen mahdollistajat. Päivähoidon organisaatio mahdollisti Petteri Mikkolan luennolle osallistumisen, joka oli ollut yksiköissä tärkeässä osassa sekä Kasteprojekti, johon osallistui kaksi yksikköä. Mutta sitten halusin vielä kysyä, miten henkilökunta ja johtajat ovat koulutuksen jälkeen tukeneet pienryhmä toimintaa arjessa vai tukevatko. Tärkeimmäksi tukijaksi jokaisessa päiväkodissa sekä ryhmäperhepäivähoito kolmosessa nousivat selvästi aluejohtajat eli esimiehet ja johtajat ja heidän antamansa kannustus, tuki ja neuvot. Jokaisella on kuitenkin vapaus toteuttaa pienryhmätoimintaa yksikön tarpeiden mukaisesti. Toinen tärkeä tuki, joka nousi esiin jokaisessa päiväkodeissa oli, tiimin yhteistyön tärkeys ja pienryhmätoiminnan arviointi. Pienryhmätoimintaa ja sen toteutumista arvioitiin jokaisessa päiväkodissa viikoittain tiimipalaverissa. Heillä arviointi oli hyvin säännöllistä. Säännöllisen arvioinnin mahdollisti toisen yksikön työntekijät, sillä samassa päiväkodissa on enemmän kuin yksi yksikkö. Pienryhmätoimintaa arvioitiin aluksi enemmän, mutta hyvien käytäntöjen löydyttyä tiimipalaverissa on voitu keskittyä enemmän lasten toiminnan arviointiin, sekä muihin asioihin, jotka mietityttävät. Nummenmaan (2011, 98) mukaan arviointi johtaa aina jonkinlaiseen oppimiseen.

Ryhmäperhepäivähoito kakkosessa tiimipalavereita pidettiin viikoittain. Siellä oli kehitetty taulukko seinälle, josta on nähtävissä mitä viikon aikana tulee tapahtumaan. Taulukosta voi lapsia nukuttamassa oleva hoitaja sekä sijaiset katsoa onko viikon ohjelmassa jotain erityistä. Tämä voisi olla yksi hyvä käytäntö, jota myös muissa ryhmäperhepäivähoitopaikoissa otettaisiin käyttöön, jotta tiimi palaverit onnistuisivat viikoittain. Arviointi muissa ryhmäperhepäivähoitopaikoissa on lähes päivittäistä ja tapahtuu kahvitauolla ja aina tarvittaessa. Tämä sama oli nähtävissä myös jokaisessa päiväkodissa. Ryhmäperhepäivähoitopaikassa yksi, kaksi ja neljä tiimien tärkeys nousi, heille tärkeimmäksi asiaksi. Uskon tämän johtuvan siitä, että aluejohtajat eivät ehdi joka yksikköön niin usein kun esimerkiksi päiväkodin johta-

jat, joiden työhuoneet saattavat sijaita päiväkodeissa. Yhteistyö päiväkodin työntekijöiden ja johtajien välillä on siis tiiviimpää. Voisiko tässä olla syy sille, miksi ryhmäperhepäivähoidossa ei ole kiinteitä ryhmiä, koska he eivät saa niin paljon tukea aluejohtajilta, vai onko vain kyseessä tilanteiden vaihtuvuus. Voi olla, että jos aluejohtajat kannustaisivat enemmän pienryhmätoimintaan, se saattaisi olla säännöllisempää. Hokkasen ja Strömbergin (2010, 53) mukaan esimiehen pitää tuntea hyvin organisaation visiot, missiot ja strategiat, sekä osattava siirtää tietoa alaisilleen niin, etteivät he kompastu tiedon liiallisuuteen. Aluejohtajan ja johtajien tehtävänä on siis pidettävä huoli siitä, että päivähoidon strategia ja varhaiskasvatussuunnitelma ovat jokaisen yksikön tiedossa ja toiminta tapahtuu asiakirjojen mukaisesti.

Joo kyllä se on lähtenyt sieltä käsin johtajan kautta ja on kannustettu siihen, että lähdetäis kokeilemaan. Ei ole pakottanut ketään, mutta toivonut ja kannustanut, että sittenhän se vasta aukeaa, kun sitä lähdetään kokeilemaan... (Päiväkoti 2)

Esimies on kysellyt miten on mennyt ja antanut neuvoja, mutta pääosin ollaan työporukalla keskusteltu, mitä ollaan pienryhmässä tehty ja neuvottu ja autettu toisia jos tarvitsee apua. Tiimi antaa voimavaraa. (Ryhmäperhepäivähoito 4)

Henkilökunta on täysillä tässä mukana. Mutta ei ole muuta tukea tullut kun tää koulutus, palautetta ollaan saatu muilta yksiköitten jäseniltä, että pienryhmätoiminta on meillä hyvää. (Ryhmäperhepäivähoito 2)

5.5 Pienryhmätoiminnan suunnittelu

Pienryhmätoiminnan toteuttamisen suunnittelussa pyritään huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja erityistarpeet. Suunnittelussa tuli esille lapsen kehitystason, iän ja kiinnostusten huomioiminen. Kuudessa yksikössä suurimman osan toiminnasta suunnittelivat varhaiskasvattajat itse ja lasten toiveita kuunneltiin mahdollisuuksien mukaan. Yhdessä yksikössä suunnittelu tapahtui yhdessä lasten ja aikuisten kanssa ”lähes päivittäin”.

Jokainen itse suunnittelee oman ryhmänsä kanssa, että tulee vähä erilaisia juttuja, ollaan todettu hyväksi. Silloin jokainen saa käyttää omaa luovuuttaan ja se motivoi työhön, kun ei kaikki tee samaa, jokainen saa valita. Ei varmaan niin lapsilähtöistä, mutta osittain kuunnellaan lapsia. (Päiväkoti 1)

...Edellisenä päivänä voidaan kysyä lapsilta, mitä haluavat tehdä seuraavana päivänä ja enemmistön päätöksellä tehdään valinta. Retki on suosittu ja jumppa. (Ryhmäperhepäivähoito 1)

Suunnittelussa siis kuunneltiin lasten toiveita tilanteiden mukaan, mutta tärkeimmäksi toiminnan suunnittelun pohjaksi nousivat lasten kiinnostuksen kohteet, jotka nousivat esille arjen eri tilanteissa sekä ikä ja kehitystaso. Lapset saivat osallistua toiminnan suunnitteluun, jokaisessa yksikössä, mutta se oli nähtävissä hyvin eritasoisesti. Haastatteluissa nousi vahvasti esiin se, että jokainen varhaiskasvattaja saa itsenäisesti suunnitella ja käyttää omaa luovuuttaan oman ryhmänsä kanssa, oli se sitten kiinteä tai vaihtuva ryhmä. Yhdessä saatettiin miettiä runkoa ja tulevia tapahtumia, mutta suunnittelun vastuu on varhaiskasvattajalla, joka on pienryhmän kanssa. Haastatteluissa oli myös nähtävissä lapsen osallisuus. Shierin (2001, 107) mukaan osallisuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi pystyy vaikuttamaan arjen toimintaan, jolloin lasten mielenkiinnon kohteet tulevat huomioiduksi. Lapsen osallisuus tuo valtaa ja vastuuta toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen kautta, joka luo luottamusta ja hyvinvointia. Osallisuus Orasen (2007, 5) mukaan on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Lapselle mahdollisuus itse vaikuttaa, voi olla erittäin merkityksellistä. Nämä kokemukset saattavat suojella lasta tilanteissa, jossa hän on vaarassa tai on tullut kaltoinkohdelluksi, ja ne rohkaisevat häntä puhumaan ja hakemaan apua. Kokemusta vaikuttamisen mahdollisuudesta ja kuulluksi tulemisesta voikin pitää kaikista tärkeimpänä ”hyötynä”, jonka osallisuus voi tuottaa lapselle (Mt. 2007, 11). Lapsen osallisuus on siis varhaiskasvattajien vastuulla ja jokaisessa haastattelussa se oli nähtävissä, toisissa vähän enemmän ja toisissa vähän vähemmän. Yksilöllisiä tarpeita ja erityistarpeita huomioitiin myös suunnittelussa, josta kerron seuraavaksi enemmän.

5.6 Yksilöllisyyden huomioiminen käytännössä

Pienryhmätoiminnassa tapahtuva suunnittelu tehdään lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioiden. Pienryhmässä on helpompaa huomioida lapsi yksilöllisesti ja varsinkin jos pienryhmät on jaettu iän ja kehitystason mukaisesti. Tällöin on helpompaa kohdentaa toiminta juuri tälle ryhmälle. Tämä tuli haastatteluissa esiin niiden päiväkotien kohdalla, joilla on kiinteät ryhmät ja suunniteltu tapahtui

ikä ja kehitystaso huomioiden. Mutta myös ryhmäperhepäivähoidossa pienryhmätoiminta koettiin hyvänä asiana yksilöllisten tarpeiden huomioimisessa. Pienryhmässä jokainen yksikkö pystyi myös huomioimaan lapsia, joilla on kielellisiä vaikeuksia sekä sellaisia lapsia, joilla on käytöksessä joitain ongelmia tai muuten kehitys viivettä. Varsinkin ryhmäperhepäivähoidossa tuli ilmi, että he olivat saaneet paljon neuvoja erityislastentarhanopettajalta lapsen erityistarpeiden tukemiseen. Ollaan siis valmiita tukemaan lapsia ja huomioimaan heidän yksilöllisiä tarpeita ja erityistarpeita.

...Kun on pienempi määrä lapsia ja kun suunnittelee toimintaa, niin pystyy miettimään toiminnan, sille ikätasolle ja pystyy tukemaan niitä, jolla on kielellisiä vaikeuksia ja pystyy kohdentamaan toiminnan, sille ryhmälle, joka siinä on ja olen kokenut sen, että se on ollut hyvä. Se on tullut tärkeäksi asiaksi. (Päiväkoti 2)

Hoitaja pystyy näkemään lapsen missä se tarvitsee tukea, pienryhmässä se on helpompaa. Näkee mitä se lapsi osaa ja mitä ei voi tehdä, voi sellaisia harjoituksia kehittää, että se oppisi niitä. (Ryhmäperhepäivähoito 4)

Pienryhmätoiminnan aikana yksilöllisyyden huomioiminen on helpompaa ja tämä näkyi jokaisessa yksikössä. Yksilöllisyyden huomioiminen on siis asia, joka toimii jokaisessa yksikössä. Toteutettiin sitä sitten kiinteissä ryhmissä tai vaihtuvissa ryhmissä. Arviointi auttaa myös huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja erityistarpeet. Haastatteluissa näkyi, että arviointia tapahtuu sekä pienryhmätoiminnan aikana että isossa ryhmässä. Se oli jokaiselle yksikölle jokapäiväistä ja hyvin huomaamatonta.

5.7 Vuorovaikutus pienryhmässä

Varhaiskasvattajat kokivat, että lasten ja varhaiskasvattajien vuorovaikutus lisääntyi pienryhmässä selvästi. Varhaiskasvattajien mielestä tämä johtui siitä, että lapsia on vähemmän, joten ehti kuuntelemaan, jokaista lasta ja olemaan läsnä ja tukena varsinkin pienryhmätoiminnan aikana. Pienryhmissä lasten on helpompi kertoa vaikeita asioita, koska varhaiskasvattajan on lähempänä lasta, eikä lapsella ole tunnetta, että hänen äänensä katoaisi isossa ryhmässä tai hän ei saisi pu-

heenvuoroa. Rauhallisuus myös mahdollisti vuorovaikutuksen lasten ja varhaiskasvattajien välillä. Varhaiskasvattajat huomasivat, että hiljaiset lapset puhuivat helpommin ja villimmät lapset rauhoittuivat. Pienryhmässä myös lasten vuorovaikutusten määrät tasaantuivat. Jokainen lapsi sai enemmän mahdollisuuksia kertoa mielipiteistään ja tunteistaan.

Keskusteluissa, lapset jaksaa kuunnella toisia lapsia, kun ei oo 20:tä, jota pitää vuorotellen kuunnella... (Päiväkoti 1)

Hiljaiset saa äänen paremmin kuuluviin ja myös vilkkaita on saatu rauhoitettua, sillä eikä tarvitse korottaa ääntä saa oman äänensä paremmin kuuluviin. Rauhoitetaan tilanne, että ei ole kiireettä, lapset pysyvät rauhallisena. (Ryhmäperhepäivähoito 2)

Tottakai aikuinen oppii tuntemaan lapsen paremmin, ja lapsi oppii luottamaan ja turvaamaan aikuiseen, kun on sen kanssa enemmän pienemmässä ryhmässä. Lapsista tulee avoimempia ja oppii kuuntelemaan aikuista paremmin, kun on siinä läsnä. Saa annettua huomion kokonaan. Isommassa joutuu katsomaan muitakin. Lapset pystyy tekemään kysymyksiä paremmin ja aikuisella on aikaa vastata niihin. (Ryhmäperhepäivähoito 4)

Lasten ja aikuisten vuorovaikutus lisääntyi siis jokaisessa yksikössä ja jokaisessa yksikössä myös yksilöllisten tarpeiden ja erityistarpeiden huomioiminen lisääntyi. Nämä olivat kaksi asiaa, jotka tulivat esille kokoajan, haastattelujen edetessä. Hyvän vuorovaikutuksen ja lapsen kohtaamisen mahdollistivat rauhalliset tilanteet, luottamuksen lisääntyminen, läsnäolo, kiireettömyys, ennakoitavuus ja turvallinen ilmapiiri. Nämä olivat varhaiskasvattajien mielestä hyviä asioita, jota pienryhmätoiminta on tuonut yksikköihin. Pienryhmätoiminta on tuonut työhön myös piristystä ja mielekkyyttä. Varhaiskasvattajien mukaan viikko menee nopeasti ja on auttanut kehittämään omaa työtä.

Piristää viikkoa ja kaikki on täysillä mukana, se on kiva ratkaisu, viikko menee nopeaa... (Ryhmäperhepäivähoito 2)

...Lapsi rauhoittuu leikkimään kun aikuinen on läsnä. (Ryhmäperhepäivähoito 3)

No ne rauhalliset siirtymätilanteet sitte, kun se arki on helppoa, että kaikki tietää mitä nyt pitää tehdä, missä kenenkään pitää olla ja lapsetkin tietää. (Päiväkoti 3)

5.8 Kehitettävät asiat

Kehittämistarpeita pienryhmätoiminnan kannalta lähdin tutkimaan kysymyksellä. Mitä haluaisit vielä kehittää pienryhmätoiminnassa ja tarvittaisiinko siihen erillistä koulutusta? Ainoastaan yhdessä ryhmäperhepäivähoidossa tuli ilmi kouluttautumisen tarve, mutta tämä koski lähinnä lapsilähtöisyyden näkökulmaa, miten lasten osallisuutta saataisiin enemmän esiin. Tämä näkökulma tuli esiin myös yhdessä päiväkodissa. Heidän mielestä pienryhmätoiminta toimii tällä hetkellä niin hyvin, että nyt voisi alkaa miettimään lasten osallistamista toiminnan suunnitteluun enemmän, mutta heidän mielestä tähän ei tarvita erillistä koulutusta. Heidän toiveena oli vertaistukiryhmän perustaminen, jossa olisi päiväkodin työntekijöitä. Ryhmäperhepäivähoitopaikoissa vertaistuki näkökulmaa ei noussut esiin. Yhdessä ryhmäperhepäivähoidossa nousi esille, muiden ryhmäperhepäivähoitopaikkojen tärkeys ja se, että uskaltaa kysyä neuvoja muilta yksiköiltä. Joten uskon, että vertaistukiryhmä voisi olla hyödyllinen, myös ryhmäperhepäivähoidon työntekijöille.

Vertaistukea kaipaisi muilta ja kuinka on mennyt ja milläläilla on koettu muutokset, että sais vaihtaa ajatuksia ja sais tukea siihen omaan juttuunsa ja olisko jotain, mitä vois vielä kokeilla toisin tehdä. (Päiväkoti 2)

Kolmessa yksikössä kehitettäväksi asiaksi nousivat tilan puute ja ympäristöstä tulevat häiriötekijät. Ajattelisin, että tämä on haasteellisuus, johon työyhteisön on itse mietittävä ratkaisuja ja tilojen hyödyntämistä. Tästä voisi yhdessä keskustella esimiehen kanssa ja etsiä ratkaisua tilanteisiin, jossa tilan puutteellisuus nousee esiin. Seuraavaksi varhaiskasvattajien terveiset, jotka jokainen yksikkö lähetti selkälaisille yksiköille, jossa pienryhmätoiminta ei ole vielä käytössä.

5.9 Terveiset varhaiskasvattajilta

Toivon näiden terveisten tuovan rohkeutta sellaisille yksiköille, jossa pienryhmätoiminta ei ole vielä käytössä. Jotenkin tuntuu, että pienryhmätoiminta on liian hyvää ollakseen totta, mutta voin omasta kokemuksesta kertoa, että se tuonut omaan työhöni paljon mielekkyyttä ja onnistumisen kokemuksia, jotka ovat antaneet voimaa tehdä yhdessä lasten kanssa erilaisia projekteja. Tärkeintä ovat kuitenkin tiimin yhteistyötaidot ja saman pedagogisen linjauksen toteuttaminen. Jokaisen on sitouduttava oman yksikkönsä toimintaperiaatteisiin, jos yksi tiimin jäsenistä ei sitoudu, toiminnasta tulee tiedostamatonta, jolloin tiimin jäsenet työskentelevät yksilöinä omien päämäärien mukaan. Jokaisessa yksikössä oltiin sitä mieltä, että pienryhmätoimintaa aloittaessa tulee monenlaisia haasteita vastaan. Pienryhmätoiminnan suunnittelu ja uuden menetelmän saaminen toimivaksi kokonaisuudeksi on aikaa vievää, mutta kannattaa kokeilla. Ei ole yhtä oikeaa tapaa toteuttaa pienryhmätoimintaa. Toimintatavat on lähdettävä yksikön omista lähtökohdista, tarpeista ja toiveista. Terveisissä näkyi neuvo, ettei kirjoissa ole mitään toimintamenetelmää, jonka voi suoraan siirtää omaan yksikköön. Tarvitaan tiimin yhteistyökykyä ja kärsivällisyyttä, joilla oikeat toimintatavat löytyvät.

”Ihan rohkeasti vaan kokeilemaan, sitä, se on oikeasti mukavaa, vaikka aluksi voi tuntua vaikealta. Kannattaa kysellä niiltä, jolla se on jo toiminnassa, että miten kannattaa aloittaa ja ottaa aluksi yhden päivän viikossa, siitä se lähtee.” (Ryhmäperhepäivähoito 2)

”Me kyllä suositellaan ja aluejohtaja sanoi meille, että ei kannata sitä ajatella, että se on jotain hienoa ja jotain suurta ja niin, että se on jotain valtavaa, vaan ihan arkisissa asioissa. Mihinä sitä voi hyödyntää sillä lailla toimia, kun se hyvältä tuntuu. Ei saa paineita ottaa, se tulee itsestään, kun siihen lähtee, se tulee meillä jo niin automaattisesti, ettei tarvitse laittaa mitään paperille.” (Ryhmäperhepäivähoito 3)

”Sanoisin, että oman aikansa ottaa, kannattaa kokeilla ja kokeilla sitä, mikä hyvältä tuntuu ja tehdä siitä oman näköisen jutun, eikä suoraan matkia, vaan kokeilla erilaisia juttuja, ja se, että lohduttaa, kuten meitäkin lohdutettiin, että vie oman aikansa. Silloin kun aloittelet sitä, että aluksi tuntui tosi sekavalta ja oli uuvuttavaa tuli uusia asioita ja piti muokata niin, että se lähtee rullaamaan...” (Päiväkoti 2)

Terveiset varhaiskasvattajilta olivat siis hyvin kannustavia. Tässä oli tutkimusosio-
ni, seuraavassa luvussa käsittelen johtopäätökset. Siinä haluan nostaa esiin opin-
näytetyöni kannalta tärkeimmät tutkimuskysymykset. Joita olivat: Miten pienryhmä-
toimintaa toteutetaan Lapuan päivähoidon eri yksiköissä? Mitä hyötyä, haasteita ja
kehittämistarpeita pienryhmätoiminnan käyttöönotosta on seurannut? Käsittelen
johtopäätöksissäni myös, yhtä alaongelmaa, joka nousi tutkimuksessani tärkeäksi
osaksi. Tämä oli: Miten pienryhmät eri yksiköissä muodostetaan?

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön johtopäätös luvussani tuon esille tärkeimpiä tutkimustuloksia, jotka nousivat esiin opinnäytetyössäni ja jotka olivat päätutkimuskysymyksiäni. Haastattelujeni perusteella voin päätellä, että pienryhmätoiminnan toteuttamisessa on joi-tain eroavaisuuksia ryhmäperhepäivähoidon ja päiväkodin välillä. Tämä ilmeni varsinkin ryhmien muodostamisessa. Päiväkodeissa nähtävissä on pienryhmätoi-mintaa kiinteissä ryhmissä, ainoastaan yhdessä päiväkodissa oli käytössä sekä vaihtuvat että kiinteät ryhmät. Ryhmäperhepäivähoidossa oli taas vaihtuvat ryhmät pienryhmätoiminnan aikana ja ainoastaan yhdessä yksikössä, kiinteät ryhmät ovat kerran viikossa ja toisessa yksikössä, pienet ovat aina samassa ryhmässä. Ryh-mäperhepäivähoidossa kiinteiden ryhmien muodostaminen koettiin haasteellisena vaihtuvien tilanteiden vuoksi ja tässä näkyi varsinkin varhaiskasvattajien ja lasten poissaolot, jolloin ryhmien muodostaminen koettiin haasteellisena. Päiväkodeissa ei vaihtuvia tilanteita koettu haasteellisena, koska lapsia on enemmän koko ryh-mässä, joten pienryhmätoiminnan toteuttaminen onnistuu päivittäin, ellei ole yhtei-siä tapahtumia tai varhaiskasvattajien poissaoloja. Päällimmäinen haaste päiväko-dissa oli ennakkoluuloinen asenne isoa muutosta kohtaan ja menetelmän tuomi-nen arkeen toimivaksi kokonaisuudeksi. Ainoastaan yhdessä päiväkodissa pien-ryhmätoiminta oli otettu käyttöön jo paljon aikaisemmin, joten siellä haasteena on tilan puute. Päiväkotien ja ryhmäperhepäiväkotien haasteet ovat myös hyvin erilai-sia.

Pienryhmätoiminnan toteuttamisessa ryhmien muodostus tapahtuu kahden peri-aatteen mukaisesti. Neljässä yksikössä ryhmät muodostettiin lasten ikä ja kehitys-taso huomioiden, jotta toiminta saataisiin suunnattua lapsen ikätason ja kehitysta-son tarpeiden mukaisesti. Pienryhmätoiminta muotoutuu lapsen kehityksen arvi-oinnin, mielenkiinnon kohteiden ja lapsen toiveiden perusteella, näin lapsi pystyy kehittymään oman tasonsa ja tarpeittensa mukaisesti. Näissä yksiköissä nähtävissä on myös se, että lapset kaipasivat kavereitaan toisesta ryhmästä. Kahdessa yksikössä ei myöskään laitettu parhaita kavereita samaan, jotta pienryhmätoiminta pysyisi rauhallisena. Kolmessa yksikössä taas haluttiin enemmän kuunnella lasten toiveita sekä ryhmän muodostamisessa että toiminnan suunnittelussa ja miettiä ryhmiä aina tilanteiden mukaan. Pienryhmissä, jotka muodostetaan lasten toivei-

den ja tilanteiden mukaan lasten osallisuus tulee paremmin näkyviin. Kun taas pienryhmissä, jossa huomioidaan ikä ja kehitystaso toiminta on suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa. Vaikka lähtökohdat olivat vähän erilaisia, silti molemmissa periaatteissa nähtävissä on samat hyvät käytännöt, jotka nousivat esille. Pienryhmätoiminta mahdollisti hyvän vuorovaikutuksen lapsen ja aikuisen välille ja yksilöllisyyden huomioiminen helpottui, jolloin toiminnan suunnittelu oli helpompaa, lähtivät ideat sitten lapsilta tai varhaiskasvattajien arvioinnin pohjalta. Pienryhmätoiminta myös rauhoitti tilanteita, luottamus lisääntyi varhaiskasvattajien ja lasten kesken. Pienryhmätilanteet olivat kiireettömiä ja lapsilla on tunne, että aikuinen on läsnä, joka lisää turvallisuuden tunnetta.

Tutkimuksestani ilmeni myös, ettei pedagogista linjausta ole aina pakko kirjata ylös. Tärkeintä on, että jokainen tiimin jäsen tietää oman roolinsa ja tiimi puhaltaa samaan suuntaan ja samoja tavoitteita kohden. Päivähoidon tavoitteita ovat lasten hoivan, kasvun ja kehityksen tukeminen. Tiimien yhteistyö, tiimipalaverit, päivittäiset keskustelut ja arvioinnit ovat siis pienryhmätoiminnan kannalta myös tärkeitä. Koska pienryhmätoiminta toimi jokaisessa yksikössä niin hyvin, voin sanoa, että avain asemassa ovat tiimin yhteistyötaidot, jotka näkyivät myös haastatteluissani. Jokainen haastateltava oli tyytyväinen omaan työyhteisöönsä ja sen toimivuuteen. Tutkimuksessani kehitettäviksi asioiksi nousi selvästi lasten osallisuuden lisääminen ja vertaistukiryhmän perustaminen. Vertaistukiryhmässä voitaisiin vaihtaa kokemuksia pienryhmätoiminnasta ja lasten osallistamista toiminnan suunnitteluun. Tutkimukseni perusteella voin siis sanoa, että pienryhmätoiminta on juurrutettu ainakin yksikköihin, joita haastattelin. Viidessä yksikössä pienryhmätoiminta oli säännöllistä ja kahdessa yksikössä säännöllisen epäsäännöllistä, eli aina tarvittaessa ja kun kaikki varhaiskasvattajat ja suurin osa lapsista on paikalla. Pienryhmätoiminnalle ei voida siis vetää mitään linjausta tai lukea kirjasta menetelmää ja siirtää sitä arkeen. Vaan pienryhmätoiminnan suunnittelua on mietittävä yksikön tarpeiden ja toiveiden perusteella.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tutkimus pienryhmätoiminnan käytännöistä Lapuan varhaiskasvatuksessa osoittautui todella mielenkiintoiseksi tutkimuskohteeksi. Tutkimuksen mielenkiintoiseksi teki se, ettei Petteri Mikkolan luennon jälkeen aihetta oltu tutkittu ja se, että pienryhmätoiminta on nähtävissä Lapuan päivähoitoa ohjaavissa asiakirjoissa. Mielenkiintoista oli myös se, miten pienryhmätoiminnan ajatellaan olevan jotain mahtavaa ja mullistavaa, mutta sitä se ei ole. Pienryhmätoiminta on varhaiskasvattajille työkalu toimivaan arkeen. Se vaatii organisoimista ja vuorovaikutusta kaikkien toimijoiden kesken niin työntekijöiden, lasten ja organisaation kesken.

Tutkimukseni tarkoitus oli haastatella kasvattajia ja saada heidän näkökulmia esiin pienryhmätoiminnan näkökulmasta. Haastattelujen lisäksi olisin voinut käydä myös seuraamassa pienryhmätilanteita jokaisessa yksikössä. Ajattelin kuitenkin, että mitä haastatteluissa selviäisi, antaisi omille ajatuksilleni varmuutta pienryhmätoiminnan toimivuudesta. Lopulta sain varmuuden, enkä nähnyt tarpeelliseksi mennä seuraamaan pienryhmätilanteita. Olen kiitollinen siitä, että jokainen yksikkö pohti yhdessä pienryhmätoimintaan liittyviä asioita ja tämä näkyi myös haastatteluissani. Sain jokaisen yksikön pienryhmätoiminnasta todella laajan kuvan.

Sellaisia lähteitä oli todella vähän, jossa olisi puhuttu vain pienryhmätoiminnasta, joka yllätti minut. Uskon, että pienryhmätoiminta on ollut monen yksikön käytössä, vaikka he eivät sitä olisi tiedostaneetkaan. Toisaalta varhaiskasvatuksessa pienryhmätoiminta menetelmänä on saanut näkyvyyttä vasta 1990-luvulla. Mikkolan ja Nivalaisen mukaan (2009, 9) 1990-luvun lama aiheutti sen, että lapset ovat päivähoitossa saaneet tottua suuriin ryhmäkokoihin ja arkeen, jota leimasi usein aikuisten vähäisyys ja vaihtuvuus. Näiden asioiden nostaminen esille 1990-luvulla on ollut merkittävää päivähoiton kehityksen kannalta ja jolloin myös pienryhmästä on alettu puhua. Petteri Mikkolan ja Kirsi Nivalaisen kirja (2011) ”Lapselle hyvä päivä tänään” oli tutkimuksessani tärkeimpänä lähteenä. Tämä johtui siitä, että koko kirja kertoi pienryhmätoiminnasta ja siinä on hyvin kerrottu, miten pienryhmätoimintaa voidaan ottaa käytäntöön.

Kehittämiskohteena varhaiskasvattajat mainitsivat sen, miten pienryhmätoiminnassa voitaisiin osallistaa lapsia enemmän toiminnan suunnitteluun. Jotta tämä

toteutuisi, varhaiskasvattajat ehdottivat vertaistukiryhmiä ja koulutusta, jossa kerrottaisiin lasten osallistamiseen liittyviä käytännön esimerkkejä. Vahvasti tämä siis tarkoittaa, että vertaistukiryhmistä varhaiskasvattajat saisivat suurimman hyödyn. Siellä voisi vaihtaa kokemuksia ja pohtia yhdessä, miten lasten osallistuminen arjessa toimisi. Toinen kehittämisen kohde oli tilan vähäisyys. Tarkoittaako tämä, että lapsia on liikaa tiloihin nähden, jolloin pienryhmätoiminta ei toteudu tavoitteellisesti. Tämä voisi olla asia, jota voisi miettiä yhdessä johtajan tai aluejohtajan kanssa. Arjen suunnittelulla voitaisiin löytää ratkaisuja myös tämän ongelman parantamiseksi. Näistä pitäisi vaan uskaltaa puhua. Opinnäytetyöni kehittämis ehdotus vertaistukiryhmän luomiseksi on mielestäni toteuttamiskelpoinen, vaikka vaatii tietysti aikaa ja resursseja. Jatkotutkimuksena voisi tehdä toimintatutkimuksen vertaistuen toteuttamisesta pienryhmätoiminnan näkökulmasta.

Opinnäytetyöni ansiosta sain paljon ideoita omaan työhöni ja toivon myös, että yksiköt, joissa pienryhmätoiminta ei ole vielä käytössä, saisivat opinnäytetyöstäni ideoita. Itse koin positiivisen yllätyksen, kun huomasin, miten erilaiset käytännöt päiväkodeissa ja ryhmäperhepäivähoidossa on käytössä ja sen, että kaikilla toimintatavoilla päästään samoihin lopputuloksiin. Kaikissa yksiköissä pienryhmätoiminta oli tuonut arkeen rauhallisuutta, läheisyyttä, luottamusta, kiireettömyyden tunnetta, läsnäolon tunnetta, vuorovaikutuksellisuutta, yhteistyön tärkeyttä, toiminnan arviointia ja lapsen kohtaamista aidosti. Nämä hyödyt ovat vahvistaneet varhaiskasvattajien näkemyksiä pienryhmätoiminnan toimivuudesta. Toivottavasti nämä saavat varhaiskasvattajia ainakin kokeilemaan ja toivottavasti varhaiskasvattajien terveiset tulevat siinä vaiheessa mieleen, kun pienryhmätoimintaa alkaa kokeilla. Terveiset mielestäni kuvastavat sanontaa ”lopussa sitkeys palkitaan”. Varhaiskasvattajat eivät myöskään luopuisi pienryhmätoiminnan käytännöistä, joka on yksi hyvä näkökulma, joka tuli ilmi tutkimuksessani. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että pienryhmätoiminta on se ainoa oikea tapa toteuttaa varhaiskasvatusta, mutta se on hyvä menetelmä. Itse ainakin aion ottaa opikseni tästä tutkimuksestani. Tutkimukseni ansiosta, tunnen olevani paljon vahvempi varhaiskasvattaja. Ammattilaisina usein erehdymme luulemaan, että tiedämme mikä on parasta asiakkaan kannalta ja toiminnan kannalta, mutta tärkeää on muistaa koko kokonaisuus ja kuunnella herkästi myös lasten, vanhempien ja yhteistyötahojen ehdotuksia ja mielipiteitä.

Opinnäytetyöni oli välillä hyvin haastava, varsinkin teoriaosuuden luominen. Pienryhmätoimintaan vaikuttavat niin monenlaiset muut asiat, kuten kasvatuskumppanuus, lapsilähtöisyys, laadun arviointi, lasten kehitystasot ja temperamentit yms. Kaikkea kivaa en kuitenkaan työhöni voinut sisällyttää ja siksi aiheen rajaaminen tuntui haastavalta. Myös haastattelujen litterointi ja analysoiminen tuntuivat aikaa vieviltä. Suunnittelemani aikataulu venyi, koska täytyi ottaa huomioon omien aikataulujeni lisäksi varhaiskasvattajien aikataulut. Tämä ei kuitenkaan estänyt työni etenemistä, vaan silloin suunnittelin teoria osuuttani. Teoriaosuutta kuitenkin jouduin muuttamaan haastatteluissani nousseiden näkökulmien vuoksi. Paljon hyvää teoriaa meni siis hukkaan, mutta uskon, että kaikki teoriatieto oli hyväksi opinnäytetyöni edistymiselle. Saan olla tyytyväinen itseeni, koska pitkät esseet eivät ole koskaan olleet vahvuuteni, mutta työni edetessä koin onnistumisen kokemuksia ja koin kehittyneeni myös kirjoittajana. Opinnäytetyöni on ollut antoisa matka ja matka jatkuu vielä uusia haasteita kohden, joita elämä tuo tullessaan.

Tässä oli opinnäytetyöni kokonaisuudessa. Suuri kiitos kuuluu haastatteluun osallistuneille yksiköille ja niille, jotka antoivat haastattelut. Kiitos kuuluu myös Perusturvan johtajalle Piia Arolle, joka antoi minulle tutkimusluvan, tutkia tätä aihetta sekä päivähoiton johtaja Kirsi Rytköselle, joka innostui aiheesta, kun ehdotin sitä. Toivotaan, että tutkimuksestani olisi hyötyä Lapuan varhaiskasvattajille ja yksiköille, jotka suunnittelevat pienryhmätoiminnan käyttöönottoa.

LÄHTEET

Ahola, M. 2012. Saako sukkahousut jalassa nukkua. *Opettaja* 39, 24-28.

Creutz, K & Sundquist, S (toim.) 2002. Miksi arvioida kunnan palveluja?: *Praksis – Tiedosta toimeen* nro 4. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus: Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Helenius, A. 2008. Lapset ryhmässä. Teoksessa: Helenius, A & Korhonen, R. *Pedagogiikan palikat: Johdatus varhaiskasvatukseen ja – kehitykseen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 57–68.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hokkanen, S & Strömberg, O. 2010. Evästyksiä Esimiehelle: -kokeneiden esimiesten kirjeitä seuraajilleen. Kangasniemi: Sho Business Development.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. 1. p. Hyvinkää: Edufin.

Järvinen, M., Laine, A & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 1. p. Helsinki: Kirjapaja.

Kalland, M. 2012. Päivähoidon laatu. Teoksessa: Kanninen, K & Sigfrids, A. *Tunne minut: Turva ja tunteet lapsen silmin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 49–65.

Kanninen, K & Sigfrids, A. 2012. *Tunne minut: Turva ja tunteet lapsen silmin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2004. *Temperamentti: Ihmisen yksilöllisyys*. Helsinki: WSOY.

Kinnunen, S. 2003. *Anna mun olla lapsi*. Helsinki: Kirjapaja.

Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa: Hujala, E (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90, 1-48.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kupila, P. 2004. Arviointia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Kupila, P (toim.) Arvioidaan yhdessä: Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi.

A 21.8.1992/806. Asetus lasten päivähoidosta.

A 31.5.1990/490. Asetus lasten päivähoidosta.

Lapuan päivähoiton strategia. 2011. [Verkkajulkaisu]. Lapua: Lapuan kaupungin päivähoito. [Viitattu 15.1.2013]. Saatavana: http://www.lapua.fi/files/Tiedostot/lapuan_kaupungin_paivahoidon_strategia_2_0122015_004.pdf

Lapuan varhaiskasvatussuunnitelmassa. 2011. [Verkkajulkaisu]. Lapua: Lapuan kaupungin päivähoito. [Viitattu 16.1.2013]. Saatavana: http://www.lapua.fi/files/Kuvitus/Paivahoidon_Vasu_pdf.pdf

Mikkola, P & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään: -näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen-. 4. p. Saarijärvi: Pedatieto.

Niemistö, R. 1998. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 2. p. Helsingin yliopisto: Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Nummenmaa, A R. 2011. Keskustelut työssä oppimisen tukena. Teoksessa: Nummenmaa, A R & Karila, K. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. 1. p. Helsinki: WSOY pro, 88-98.

Oranen, M. 2007. Mitä mieltä!/? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. [Verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankeen raportti. [Viitattu 22.1.2013]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/5a3129ac-bd59-46c7-b95f-379d04d1457c/Osallisuus-raportti+Oranen.pdf>

- Piironen-Malmi, U & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Tammi.
- Raina, L & Haapaniemi, R. 2005. Yksilöt yhdessä: Kasvatus ja persoonan laatu. Tallinna: Arator.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Finn Lectura.
- Reipas, S. 2012. Läsä lapsen arjessa: Pienryhmätoiminta ja sen kehittäminen päiväkodissa kasvattajien kokemana. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaali-pedagogiikan vaihtoehtoiset ammattiopinnot. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opin-näytetyö. Saatavana:
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/46452/Reipas_Saija.pdf?sequence=1
- Shier, H. 2001. Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. *Children and Society* 15 (2), 107-117.
- Siraj-Blatchfordin, I. 2009. Quality teaching in the early years. Teoksessa: Anning, A, Cullen, J & Flear, M. Early childhood education. 1. p. Lontoo: Sage, 147-157.
- Turja, L. 2004. Lapset laadun määrittäjinä ja arvioijina. Teoksessa: Kuppila, P (toim.) Arvioidaan yhdessä: Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 9-30.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. [Verkojulkaisu]. Stakes. [Viitattu 20.1.2013]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>
- Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä. Helsinki: LK-Kirjat.
- Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus: Erityisyydestä moninaisuuteen. Tampere: University press.
- Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus.

Weber, R P. 1990. Basic content analysis. 2.p. Lontoo: Sage.

YK:n yleissopimus lastenoikeuksista. 1989. [Verkojulkaisu]. Unisef. [Viitattu 16.1.2013]. Saatavana: http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko

LIITE 2. Tutkimuslupa

LIITE 1 Haastattelurunko

Hyvät varhaiskasvattajat☺

Tässä olisi haastattelurunko haastatteluun, jonka ajankohdasta sovimme yhdessä. Voitte työyhteisössänne miettiä vastauksia kysymyksiin. Haastattelun teen yhdelle varhaiskasvattajalle, jonka itse saatte valita. Suuri kiitos jo etukäteen, sekä kiitos, kun uhraatte arvokasta aikaanne tutkimukseni vuoksi.

Opinnäytetyöni otsikko on: Pienryhmätoiminta Lapuan varhaiskasvatuksessa. Haastatteluni tavoitteena on tutkia miten teidän yksikössänne toteutetaan pienryhmätoimintaa.

1. Työskenteletkö ryhmäperhepäivähoidossa vai päiväkodissa? Ammatinimike?
2. Onko pienryhmätoiminta käytössä?
3. Onko se ohjeistettu tai linjattu ohjeissa jotenkin? Miten?
4. Onko toiminta säännöllistä vai epäsäännöllistä? Miten se näkyy käytännössä?
5. Mistä lähtien pienryhmätoiminta on ollut toimintatapanne?
6. Onko jokin ohjaus, koulutus, vai jokin muu vienyt tätä toimintatapaa eteenpäin, mikä?
7. Mikä oli haasteellisinta pienryhmätoimintaa aloitettaessa?
8. Oletko joutunut muuttamaan omia oppimiskäsityksiä ja toimintatapoja ja jos olet, miten muutos on tapahtunut?
9. Miten henkilökunta/organisaatio/esimies tukee pienryhmätoimintaan, vai tukeeko?
10. Millä perusteella pienryhmät muodostetaan tai ovat muotoutuneet?
11. Kuka tai ketkä suunnittelevat pienryhmässä tapahtuvan toiminnan?
12. Miten pienryhmätoiminta on vaikuttanut lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen?
13. Miten lapsen yksilölliset tarpeet/erityistarpeet pystytään huomioimaan pienryhmässä? Onko se erilaista kuin isommassa ryhmässä?
14. Kuinka usein arvioitte pienryhmätoimintaa tai sen toimivuutta?
15. Miten pienryhmätoiminta auttaa lapsen arvioinnissa?
16. Mitä haluaisit vielä kehittää pienryhmätoiminnassa, tarvittaisiinko siihen erillistä koulutusta?

17. Mitä hyvää pienryhmätoiminnasta on ilmennyt, mitä ette haluaisi muuttaa?
18. Onko pienryhmämenetelmä juurrutettu yksikköönne?
19. Mitä sanoisit sellaiselle yksikölle, jotka suunnittelevat pienryhmätoiminnan käyttöönottoa?

LIITE 2 Tutkimuslupa

Lapuan kaupunki	Viranhaltijapäätös
Perusturvajohtaja	16.08.2012 75 §
Asia	Tutkimuslupa-anomus / Tynjälä
Perustelut	Suvi Tynjälä tekee sosionomi (amk) opintoihin liittyvää opinnäytetyötä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyössä on tarkoituksena selvittää, miten Lapuan päivähoidossa toteutetaan lapsilähtöisyyttä, osallisuutta ja lapsen kuulemista. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää Lapuan päivähoidon kehittymiseen tarvittavia eväitä ja asioita, mitä pitäisi vielä kehittää, jotta jokaisessa yksikössä tarjottaisiin laadukasta ja asiakaslähtöistä päivähoitoa. Aineisto on tarkoitus kerätä haastattelemalla n. 10 päivähoidon työntekijää
Päätös	Myönnetään tutkimuslupa opinnäytetyön tekemiseen Suvi Tynjälälle aiheesta "Lapsella hyvä päivä päivähoidossa - lapsen ääni kuuluviin". Tutkimussuunnitelma liitteenä.
	 Piia Aro Perusturvajohtaja
Jakelu	Tynjälä Suvi Päivähoidon johtaja Perusturvakeskus

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimusoikeus	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.
Oikaisuvaatimusviranomainen	Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, viranomaisen nimi ja osoite: Lapuan kaupunginhallitus, Valtuustontie 8, 62100 LAPUA
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneet päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi (asettamispäivä on päätöksen yläosassa). Asianosaisen katsotaan saaneet päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaisella ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.
Tiedoksianto asianosaiselle	Asianosainen Lähetetty tiedoksi kirjeellä (Kuntalaki 95 §). Annettu Postin kuljetettavaksi

Lapuaalla, 16 . 8 .2012